

Delil Temelli Hüküm Olarak Onarıcı Adalet*

Lawrence W. SHERMAN**

Heather STRANG***

Çev. Elif BEKAR CANPOLAT****

Adaletin zarar vermeyip zararları onarması gerektiği düşüncesi, binlerce yıldır artmakta ve azalmaktadır. Geçtiğimiz yirmi yılda, bu düşünce – şimdilerde onarıcı adalet denmekte – özellikle İngiliz mirasından gelen Common Law’da (teamül hukuku) yeniden tartışılmaya ve denenmeye başlandı. Bu gelişmelerin hüküm ve ıslah bakımından işlevsel etkisi şimdiye dek görece marjinal olmuştur. Yine de büyümekte olan sistematik bir deliller bütünü onarıcı adalet (OA) hareketine güç vermek için, sanki ani bir politik “taşma noktası” ateşe verebilmişçesine, yeteri kadar yakıt depolamıştır. Hapis cezasının maliyeti üzerine artan bilinçle birlikte ekonomik durgunluk en tahrik edici soruyu daha da alevlendirmiştir: Onarıcı adaletin özellikle kitle- sel hapis ve koşullu salıverme hususlarında mevcut uygulamalardan daha az paraya daha fazla kamusal fayda sağlayıp sağlayamayacağı.

Kanaatimiz odur ki onarıcı adalet suç mağdurlarına zararı olduğu kadar yeniden suç işlemeyi de mevcut ceza adaleti sistemlerinde geniş uygulamalar bazında azaltabilir. Suç oranını arttırmaksızın

---

* Bu makale “Restorative Justice as Evidence-Based Sentencing” başlığıyla Joan Petersilia/Kevin R. Reitz, *The Oxford Handbook of Sentencing and Corrections*, NY, Oxford University Press, 2012, s.215-243’de yayınlanmış olup yazarlarının izniyle Türkçe’ye çevrilmiştir.

** Prof. Dr., Cambridge Üniversitesi, Kriminoloji Enstitüsü Müdürü.

*** Prof. Dr., Avustralya Ulusal Üniversitesi, Onarıcı Adalet Merkez Müdürü.

**** Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Huku- ku Anabilim Dalı.

hapis cezasını azaltıp azaltamayacağı daha ileri sınamalar gerektiren gelişigüzel bir sorudur, ancak deliller şimdilik teşvik edicidir. Onarıcı adaletin hapis cezasını azaltması gerekip gerekmediği ise rastgele araştırmalarla çözülemeyecek ahlaki bir soru olup, neyin işe yarar olduğuna ilişkin faydacılık prensibine ahlaki açıdan karşı çıkışlar da tartışmanın bir tarafında durmaktadır. Onarıcı adaleti “elverişsiz” gösteren ahlaki kaygılı çabalar bunu nedensel sebeplere bağlasa da onarıcı adalet üzerine yapılan çoğu eleştiri ahlakidir. Eğer her iki taraf da ahlaki ve nedensel adalet teorilerini ayırsaydı onarıcı adalet üzerine tartışmalar daha şeffaf olabilirdi ki bu çalışmanın yapmak istediği de budur. Yine de adalete dair tüm kararların nihai olarak duygularla çerçeveslendiği kanısındayız. (Sherman, 2003; Sherman ve Strang, 2011). Adaleti ıslah etmeye yönelik tüm çabalar bu sebeple “delile dayalı” olduğu kadar duygusal anlamda da zekice olmalıdır.

Bu çalışma 2011’in başında görüldüğü şekliyle onarıcı adaletin yirmi yıllık yenilik süreçlerini gözden geçirmektedir. Birincil odağımız onarıcı adaletin en özenli değerlendirilen hali üzerinedir: suçlular, mağdurları, yakınları ve çevrelerini suçlunun sebep olduğu zararı onarmak için ne yapması gerektiğine karar vermek amacıyla bir araya getiren yüz yüze onarıcı adalet görüşmeleri. Bu adalet dağıtma yöntemi en azından üç kıtada belli başlı altı yöntemle uygulanmıştır:

- a. İhtar ya da sabıkası bulunmayanlar için adli takibat yerine OA Görüşmeleri
- b. Suçlu bulunup hüküm verilmeden önce “cezanın hafifletilmesi” için OA Görüşmeleri
- c. Mahkemenin gözden geçirmesiyle hüküm verilme süreci olarak OA Görüşmeleri
- d. Koşullu salıverme ya da hapis cezasının bir parçası olarak OA Görüşmeleri
- e. Hapse yeniden girmeden önce OA Görüşmeleri
- f. OA Görüşmeleri ile Ölüm ya da Müebbet Hapis Cezaları

Bu çalışma, söz konusu uygulamaların çoğunda OA görüşmeleriyle ve bu görüşmeler olmaksızın karşılaştırmalı adalet etkinliğine ilişkin verileri değerlendirmektedir. Çalışma, bu değerlendirme için

sahneyi çok katlı yapı taşlarıyla hazırlamaktadır. Birinci Kısım onarıcı adaletin çeşitlemeleri de dâhil olmak üzere onarıcı adaletin tarihi ve teorilerini incelemektedir. Tarih pek çoğu 5000 yıldır kesintisiz devam etmekte olan ilkel ve geleneksel adalet sistemlerini kapsamaktadır. Ahlaki teoriler üzerine yaptığımız tartışmalar, niçin kimilerinin onarıcı adaleti destekleyip diğerlerinin karşı çıktığını açıklamaktadır. Nedensellik teorileri üzerine incelememiz, insan davranışlarının onarıcı adalet araştırmasının delillerine uyan pek çok hipotezinden bir kısmının altını çizmektedir. Bilimsel metotla uyumlu olarak araştırmaların nasıl teorileri yeniden formüle etmede yardımcı olduğunu göstererek çalışmanın ilk kısmı sonlanmaktadır.

İkinci Kısım onarıcı adalet üzerine değerlendirmenin mantığını özetlemektedir ki bu da sonuçların karşılaştırılmasıdır. Onarıcı adaletin “işe yarayıp yaramadığı” sorusu, öncelikle kişinin *neye kıyasla çalıştığını* cevaplaması gereken tabiatı gereği karşılaştırmalı, mantıki ve öncül bir sorudur. Onarıcı adaletin işe yararlığı sorusu, hükümet için maliyet verimliliği kapsamında çerçevelenmelidir. Karşılaştırma yapmak için daha peşin hükümlü, yanlı yöntemlerin aksine, tüm bu meselelerin ortasında uygulama gruplarının rastgele seçilmesi suretiyle yapılmış uygulamalar (RSU) bulunmaktadır. Bu sebeple araştırmacıların kendileri tarafından olmasa da araştırma tekniklerinin doğası gereği onarıcı adalet lehine önyargılı olabilecek geniş kapsamlı onarıcı adalet araştırmalarını kapsam dışı tutuyoruz.

Üçüncü Kısım yukarıda a’dan f’ye sıralanan altı karşılaştırma hakkında mevcut araştırmaları sunmaktadır. Bu araştırmaların çoğu yazarlar tarafından yürütülmüş ya da tasarlanmıştır, ancak UK testlerinden çıkan sonuçlar bağımsız bir değerlendirici tarafından ölçülmüş ve US deneyini bağımsız yazarlar tasarlayıp yürütmüştür. Araştırma, en devamlı, ciddi ve ısrarcı suçluların bir kısmında onarıcı adaletin büyük bir maliyet verimliliği gösterdiğini söylemektedir. Bu sonuç, ceza adaleti politikalarına karar verenlerin onarıcı adaletin daha fazla ceza gerektiren suçlardan ziyade daha az ceza gerektiren suçlar için daha uygun olduğu yönündeki geleneksel fikirleriyle keskin biçimde çelişmektedir.

Dördüncü kısım onarıcı adaletin daha geniş kullanımını destekleyen küresel sosyal hareketleri kısaca incelemektedir. Özellikle mev-

cut ya da eski kamu görevlilerince öncülük edilen bu hareket, Avustalya'dan Indiana'ya yasama organlarının dikkatini çekmiştir. Ancak Yeni Zelanda hariç hareket, şimdiye kadar hüküm ve ıslaha ilişkin yeniden yapılanmada başarısız olmuştur. Gladwell'in (2006) hareketin geleceği için anahtar soru olarak sunduğu "taşma noktası" tanımıyla birlikte kilit organizasyon ve fırsatlar belirlenmiştir.

Beşinci Kısım sekiz ana sonuç sunmaktadır:

1. OA Görüşmeleri şuan ıslah bakımından en delil temelli stratejidir.

2. Bu delil, konu hakkında daha çok soru cevaplamak için daha fazla araştırma yaparken dahi, daha geniş uygulama yapmak için yeterlidir.

3. OA görüşmeleri özellikle kimi daha ciddi suçlular için maliyet verimliliğine sahiptir.

4. Hapishane nüfusunda her türlü azaltma "en kötü" suçluların ehliyetsizleştirilmesini sağlamalıdır.

5. Onarıcı adaleti genişletme ihtimali, ağır bir suç işleyen kişinin OA görüşmesini kabul etmekle hapis cezasından kaçamayacağını kanıtlanmasına bağlıdır.

6. Onarıcı adalet için hangi suç ve suçluların hapse ek olarak değil hapis cezası yerine OA görüşmeleri için uygun olduğunu belirlemede istatistikî risk değerlendirmesi delillerine ihtiyaç duyulabilir.

7. Suçlulara hapis cezası verilmiş olsun olmasın, mağdurlar hiçbir geleneksel mahkeme sürecinin OA görüşmesi olmaksızın sunamayacağı şekilde OA görüşmelerinden faydalanabilir.

8. OA görüşmelerinin mağdurlara doğrudan faydaları, kullanımına karşı çıkan çoğu hukuk teorisini geçersiz kılarak, muhtemel olan cezanın hafifletilmesi ve genel caydırıcılıkta haklı çıkabilmektir.

I. Tarihçe ve Teoriler

Primatlar arasında adalet tarihi, şempanze ve maymunlar da dâhil olmak üzere, onarıcı uygulamalarla doludur. Yalnızca bu olgu onarıcılığı tercih etmek için mantıki bir temel teşkil etmez, zira ilkel

geçmiş aynı zamanda intikamla da doludur. Bu bölüm onarıcı adaletin tanımlanabileceği çok sayıda çeşitliliğin bulunduğu geniş biotarihi kısaca açıklayarak başlamaktadır. Bu tanımlamalar mevcut tartışmaları onarıcı adaletin tek bir formuyla, OA görüşmeleri ile sınırlamamıza izin vermektedir. Söz konusu tartışmalar hem ahlaki hem de nedensel davranış teorilerini kapsamaktadır.

Tarihçe

21. Yüzyılda “onarıcı adalet” geniş tanımlanan bir terimdi. Zorunlu mali ödemelerden (zararı karşılama/tazmin) gönüllü özörlere (nedamet) ve “prangalı hapishane” modeli çalışma grupları tarafından damgalı montlarla zorunlu kamu hizmetine, (Birleşik Krallık’da “geri ödeme adaleti” adı verilmektedir) “onarıcı adalet” suçluların kefareti için bir yol olduğunu düşündüren her şeyi kapsar hale gelmiştir.

Bu denli geniş bir tanım, hüküm ve ıslahta anlamlı bir politika değerlendirmesi için fazla heterojendir. Ayrıca konseptin özünde bulunan değer ve süreçleri de kapsam dışı bırakmaktadır (Braithwaite ve Strang, 2001). Yine de bu saha, üyelerine zarar verilen grupların tepkilerine dair uzun geçmişi incelemek için kullanışlı bir başlama noktasıdır. Bu inceleme bize, bu geniş fikrin oldukça spesifik modern versiyonuna odaklanma şansı tanımaktadır: onarıcı adalet görüşmeleri.

Saldırılarından sonra sosyal bağları yeniden kurma üzerine geniş konsept, milyonlarca yıllık primat davranışına kılavuzluk etmektedir. Primatolog Frans de Waal (2009) kavgadan sonra “barışmaları” için onları teşvik ederek başka maymunlar arasındaki kavgaya tepki veren maymunlardan bahsetmektedir. Uzlaştırıcı maymunlar, karşılıklı desteğin bir göstergesi olarak kavgada kazananların kaybedenleri, kaybedenlerin de kazananları “taramalarını” (birbirlerinin kürkünden böcekleri temizlemek) teşvik ederler. De Waal’ın kötü eğilimli grup üyelerinden toplu halde intikam almaya yönelik iyi planlanmış davranışlar üzerine aynı açıklıktaki anlatımı, onarıcılığın yalnızca çatışmaya müdahaleden uzak olduğunu gösteriyor. Yine de kendisini koruyabilecek genişlikteki bir gruba üye olmanın evrimsel avantajı, grup içi uyumu korumak için süren çabaları desteklemek için yeterli görülmektedir. Diğer grup üyelerinin yaşamını kurtarmak için kendini feda etmek dahi – suya düştükten sonra boğulanlar gibi – pek çok tür arasında cezalandırmanın sınırlılığını desteklemektedir.

İnsanlar dışında başka ilkel türler de, grup içi refahı olduğu kadar sürgün ve hatta öldürme uygulamaları yapmaktadır. Yine de intikamı zarara karşı üstün, genetik dürtülü bir sosyal tepki olarak karakterize etme çabası, (örn. Diamond, 2008) affetme ve barışma üzerine aynı ikna edicilikteki bio-sosyal delilleri kaçırmaktadır (Sherman ve Strang 2011; McCullough, 2008). İster tüm primatları, istersek de yalnızca – konuşma kabiliyetleri onarıcı uygulama olanaklarını genişleten - insanları dikkate alalım, bu doğrudur.

Bin yıldır insanlar, konuşmayı, suçların zararlarını onarmada kapsamlı biçimde kullanmaktadır. Bu uygulamalar Yeni Zelanda'dan Kanada'ya ve Birleşik Devletlerden Afrika ve Güney Asya'ya yerel halklar arasında halen hayattadır (Braithwaite, 1998; 2002). En yaygın uygulama, modern OA görüşmeleri için taslak oluşturmaktır. Suçtan muzdarip topluluklar, ne yapılması gerektiği üzerine görüşen bir grup insanı toplarlar. Grubun düzeni kültürler arasında değişiklik göstermekte, kimi zaman kadınlar, suçlular ya da kabilenin yaşlı üyeleri ile birlikte herhangi birini dışlamaktadır. Görüşme grubu kabilesel ya da ailesel bölümlere ve hatta kimi zaman dillere göre ayrılabilir (Huxley, 1939). Yine de hepsi duygularını ifade etmek için konuşmakta, zararlar hakkında delilleri, önceki olayları dikkate almakta ve (genellikle) zararı onarmak için adil yöntemler üzerine anlaşmaktadırlar.

M.S. birinci Yüzyılda Avrupalı kabileler zararların tazmini için oldukça standart tarifeler geliştirmişlerdir. Örneğin Anglo-Sakson hukukunda “bot” ve “wergeld” (“insan-ücreti”) kadın ve erkeklere her türlü yaralanma için standart bir akçe tutarı belirlenmektedir: bir kolun, gözün, kulağın ya da canın kaybı için standart olandan çok daha fazla bir tutar – Tudor İngilteresi'nde de tartışmaya açık bir şekilde ısrarla uygulanmış bir sistemdir (Musson, 2009). Afrika kabileleri de para birimi olarak geyik ya da öküz kullanarak aynısını yapmıştır (Huxley, 1939). Bu sistemlerde anlaşmaya uyulmadığı takdirde suçluya ölüm ya da bedenine zarar vererek cezalandırma gibi bir şey düşünülemez gibi gözükmektedir. Sağlıklı bir suçlunun onarıcı ödemeleri sağlaması gerekliydi ki 18. yüzyıl İskoçya'sında dahi dullar için ömür boyu destek mevcuttu (Braithwaite, 2002). Bu sistem günümüzde “medeni” hukuk olarak adlandırdığımıza benzemektedir, ancak içeriği açısından başka cezaların uygulanmadığı

eksiksiz bir “ceza” hukuku sistemidir. Yalnızca güçlü ulus devletler ve kralların gelişi mağdur yerine “Kral’ın asayışı”ne karşı suç işlendiği düşüncesiyle toplum temelli sistemi yerinden etmiştir (Christie, 1977).

Tanımlar

Modern onarıcı adalette üç ana konsept açıklanmalıdır: arabuluculuk, zararı tazmin ve onarıcı adalet görüşmeleri.

Arabuluculuk

1960’lardan beri ceza adaletinde pek çok yenilik devlet tarafından yapılan yargılamanın yönünü sınamıştır. En sıklıkla kullanılan uygulamalardan biri, mağdur ve suçlu arasında suçlunun mağdur için ne yapabileceği (her zaman olmasa da sıklıkla para ödemesi) hususunda mahkeme dışı bir anlaşma olan arabuluculuktur. Bu süreç çoğunlukla yüz yüze olarak (ya da “mekik diplomasıyla”) işi medeni hukuk veya iş uyuşmazlıklarını model almak olan ve “Arabulucu” adı verilen eğitilmiş bir profesyonel tarafından yönetilir. Duyguları açığa çıkararak resmi bir iletişim ritüeli bulunmamaktadır (Collins, 2004). Ne aile üyeleri veya arkadaşlarının ne de mağdur ya da suçlunun bulunmasına (genellikle) izin verilmez. Bu sürecin kullanılması genellikle hapisten kaçınmak için bir yol olarak görülmektedir, yine de arabuluculuk ya da yargılama ile işlem görmüş vakaları benzerleriyle kıyaslayan deliller zayıftır.

Zararı Tazmin

Arabuluculuğa benzer sonuçlar yargılamanın ardından tazmin amacıyla hâkim tarafından yüklenebilir. Bu karar genellikle suçlu ve mağdur arasında doğrudan temas olmaksızın verilir. Devlete ödenen cezalarda olduğu gibi, mağdura verilen zararın tazmini, ödenmemesi halinde hapis cezası tehdidiyle suçluya yüklenir (Schneider, 1986). Bu milyonlarca Amerikan suçlusunu cezayı ödeyemeyip sonuçta hapse düşmekten alıkoymamaktadır. Ödendiğinde dahi mağdurların parayı teslim alması da garanti değildir. Philadelphia’da mağdurlara yapılan tazmin ödemelerinden 10 milyon Dolardan fazla bir meblağ, örneğin mağdurların yerini tespit edemedikleri için mahkemelerin ellerinde kalmaktadır (Malvestuto, 2009).

Onarıcı Adalet Görüşmeleri (OAG)

Hakkında en çok ve en iyi araştırmaların mevcut olduğu bu üçüncü onarıcı adalet yöntemi, arabuluculuk ve zararı tazminden oldukça farklıdır. Kimi zaman “aile grup görüşmesi” (Yeni Zelanda ve Avustralya’da) veya “genç toplantıları” (Kuzey İrlanda’da) adı verilen OA görüşmeleri üç unsurla tanımlanmaktadır:

1) Bir ya da daha fazla mağdurun, sorumluluğunu (yasal olarak suçu olmasa da) kabul eden suçlu ya da suçluların, her iki tarafın da arkadaş ve ailelerinin bir odada aynı anda tartışmalarını yönlendirmek üzere bir yöneticiyle birlikte bulunmaları;

2) Mevcut bulunan herkese (suçlu da dâhil olmak üzere), suç ve sebep olduğu zarara ilişkin duygularını ifade edecek ve ne yapılması gerektiği hususunda öneride bulunacak kadar zaman tanınması;

3) Yöneticinin suçlunun ne yapması gerektiği konusunda grubun mutabakata vardığını ifade ederek görüşmeyi sonlandırma çabası.

OAG gibi gözücü “onarıcı adalet” olarak tanımlanan pek çok benzer prosedür vardır, ancak bunlar üç tanımlayıcı unsurun birinden yoksundur. Çınar Ağacı Programı’nda olduğu gibi hapis hanelerindeki mahkum gruplarıyla konuşmak üzere hapis haneleri ziyaret eden mağdurlar, OAG gerçekleştirmezler; zira mağdurların suçluları mevcut değildir. Reşit olmayan suçluların topluluk üyeleri ve ceza adaletini sağlamakla görevli yetkililerin önüne çıktığı genç adalet panelleri (Sherman ve Strang, 2007) de üç sebeple OAG tanımına uymamaktadır: mağdurlar genellikle mevcut değildir; suçluların fazla konuşmasına imkân sunulmamaktadır veya teşvik edilmemekte ve suçun tarafları verilen kararlara dâhil edilmemektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi, bu makale çeşitli sebeplerle yalnızca OA görüşmelerine odaklanmaktadır. Bunlardan biri OA görüşmelerinin insanlık tarihinde en çok uygulanan onarıcı adalet şeklinin modern karşılığı olmasıdır. Bir diğeri, OA görüşmelerinin tüm diğer onarıcı adalet türlerinden çok daha katı testlere tabi tutulmasıdır. Üçüncü sebep, OA görüşmelerinin onarıcı adaletin her türünden çok daha geniş olarak, ceza adaleti prosedürü çapında altı farklı şekilde kullanılmasıdır. Dördüncü ve en önemli sebep ise, OA görüşmeleri gelişmiş teamül hukuku (Common Law) ülkelerindeki

“taşma noktası”na en yakın başlıca onarıcı adalet uygulaması olmasıdır.

Ahlaki Teoriler

Hüküm ve ıslah bakımından OA görüşmeleri üzerine politika tartışmalarına iki ana ahlaki teori hâkim bulunmaktadır. Birincisi faydacılıktır. Diğeri ise ahlak bilim, ya da anti-sonuççuluktur. Her iki teori de on sekizinci yüzyıl aydınlanmasında, cezalandırmada faydacılık yandaşı İtalyan Cesare Beccaria (1764) ve anti-sonuççuluğun savunucusu Alman Immanuel Kant (1764) ile doğmuştur (ancak bkz. Murphy, 1987). Kütüphaneler, bu iki perspektif üzerine yorumlar ve tartışmalarla doludur. Bu fikirleri özetlemek için bir paragraf, bunları OAG’ye uygulamak için ise bir paragraf olmak şeklinde bu çalışma bakımından sınırlı yerimiz mevcuttur.

Faydacılar en fazla sayıda insana en fazla iyiliği sağlayacak kararlar aramaktadır. Ahlak bilimciler ise durum ne olursa olsun sonuçlarına bakmaksızın kusurluluk ve hak etme gibi ahlaki ilkelere bağlı kararlar vermek ister (Moore, 1987). Faydacılık empirik fayda-maliyet analizi felsefesidir ve suçlulara işkence edilmemesi ve adil yargılama olmaksızın hapsedilmemesi gibi insan hakları ilkeleriyle “sınırlanabilir” (Frase, this volume). Ahlak bilimcilik ise, hem süreçte hem de adalet dağılımında eşitlikle kararların nasıl verileceği ve hangi kararların verileceği hususlarında tutarlılık felsefesidir (von Hirsch, 1976). Bu tutarlılık arzusu, Kant’ı, onarıcı adaleti doğrudan etkileyen bir sorun olan affı adil olmayan biçimde tutarsız gördüğü gerekçesiyle reddetmeye itmiştir (Mason, 2002; Ashworth 2002).

Geniş anlamda, faydacılar yalnızca ve yalnızca OA görüşmelerini kullanmamaktan daha az zarara sebep olacaksa OA görüşmelerini desteklemektedir. Ahlak bilimciler ise buna karşıdır. Bu suretle faydacılar daha fazla zarara sebep olduğunda OA görüşmelerini reddedip, mağdurlara, suçlulara ve topluma, tüm tarafları hesaba katarak, bu görüşmeler zararı azalttığında onu desteklerler. Ancak vakalar arasında faydacıların izin verdiği bu tutarsızlık, suçluları (ya da mağdurları) daha az toplam zarara ulaşmanın bir yolu olarak kullanmayı reddeden ahlak bilimciler için kabul edilebilir değildir. Liyakat teorisi, bir insandan diğerine cezalandırmanın yoğunluğundaki eşitsizlikleri

azaltma amacıyla ileriye değil geriye bakılmasını tercih eder (von Hirsch ve Ashworth, 2005). Güçlü anlamıyla ahlak bilimcilik, olası olgular yerine ahlaki yargılamaları tercih eder ve bu yaklaşım faydacılıktan daha fazla suça (ya da cezaya) sebep olabilir, suçlular üzerine toplamda daha çok zarar verebilir, ya da yüksek hapis hane giderleri sebebiyle çocukları tıbbi yardımdan mahrum edebilir. Bu gibi sonuçlar, cezalandırmada adillik üzerine ilkesel bir Kantçı analizle alakalı olmayabilir. Bu sebeple çalışmanın geri kalanı, cezalandırma politikasının yalnızca faydacı çerçevesiyle kısıtlıdır (örn. Dignan 2003). Saf Kantçılar (ancak bkz. Murphy 1987) burada okumayı bırakabilir.

Nedensel Teoriler

Onarıcı adalet görüşmelerinin mağdurlar ve suç üzerine etkisi geniş bir teoriler yelpazesini içine almaktadır. Mağdurların niçin OAG'den faydalanmaları gerektiği üzerine bir teori, OAG'nin, travma sonrası stres belirtilerini azalttığı yönündedir. Özellikle failin bulunduğu güvenli bir alanda suça ilişkin öyküyü tartışırken suç tekrar hatırlandığında mağdurun şartlanmış endişeli tepkisi OAG hassasiyeti azaltan hipotezleri belirleyebilir (Foa, et al, 1991). Bir başkası ise, yasal otoritelerce eşitlik ve saygıyla muamele görmeleri halinde, insanların hukuk sistemini daha meşru bulduğu şeklindeki süreçsel adalet teorisidir (Tyler, 1990). Mağdurların Teamül Hukuku'nun (Common Law) muhalif prosedürleri tarafından devamlı olarak susurulmaktan öfke duydukları ifade edildiğinden (Strang, 2002), suçlu ve başkaları tarafından dinlenmek mahkeme salonunun asla sağlayamayacağı şekillerde bu öfkeyi dindirmeyi sağlayabilir.

Üçüncü bir teori OAG'nin mağdur ve suçlulara olduğu kadar OAG'de bulunan diğerlerine de etkilerini ölçmektedir. Collins (2004) OAG gibi toplantıların enerjilerini ve ortak normlara olan bağlılıklarını arttırmak suretiyle insanları bir araya getirdiğini iddia etmektedir. Bu sebeple bir OA görüşmesi hem mağdurların hem de suçluların kendi hayatlarına daha pozitif bakmalarına olduğu kadar, kanunlara uymaya da ahlaken daha bağlı hale gelmelerine yardım edebilir.

Karar vericilerin öne sürdüğü temel soru OAG'nin tekrar suç işleme üzerine etkisidir. Bu soruya cevaplar çok sayıda kriminolojik teoriyi kucaklamaktadır (Sherman, 2003): bütünleştirici utanma

(Braithwaite, 1989), suçtan çekilmekten ileri gelen hayattaki “dönüm noktaları” (Laub ve Sampson, 2003), ve hatta büyük travma suçlarının OAG’ye katılmaktan dolayı suçtan vazgeçmesi (bkz Woolf, 2008).

OAG’nin bir topluluk ya da toplumdaki suç oranlarına etkisinin teorik berraklıktan uzak olduğu düşünülebilir. Yine de belli durumlarda bu berraklık açıkça görülmektedir. Bu olgular, geniş OAG kullanımının söz konusu olması ve olmaması durumlarında tüm toplumun karşılaştırılmasını gerektirir. Batı bağlamında bu zor görünse de, toplum düzeyindeki analizlerin geniş örnek gruplarıyla yapılabildiği hallerde kolaylıkla uygulanabilir. Örneğin Hindistan’da polis karakollarının kullanımı her karakolda büyük nüfusları kapsar. Bu gibi karakollar için nüfus yaklaşık 100,000’dir. Kimi karakollara OAG atayan deneyler genel caydırıcılık teorisinin üç ana bileşeni üzerine delil sunabilir: cezalandırma kesinliği, sıklığı ve hızının toplum düzeyinde algılanması.

Genel caydırıcılık, OAG’nin cezalandırmanın kesinliği, sıklığı ve hızını azaltması durumunda suçu arttıracaklarını öne sürebilir. Buna karşın OAG çoğunlukla geleneksel adaletten (GA) daha azmış gibi gözükse de, yaptırımların kesinlik ve hızını arttırarak (Sherman ve Strang, 2007) aynı kolaylıkla suçu azaltabilir. Dahası, OAG’nin rasyonel suçluların bundan kaçınması için yeterince sert bir ceza niteliğinde tecrübe teşkil ettiğine dair toplumsal görüş, OAG’nin genel caydırıcılık doktrinini karşılamasını sağlayabilir. De Waals’ın (2009) tüm primatların başkalarının acısının kendileri için de acı verici olduğu yönündeki empati savıyla tutarlı olarak, OAG saatlerce mağdurun gözyaşları ve acısını dinlemek zorunda kalan suçlu için travmatik strese yol açabilir. Kuzey İrlanda’da bir suçlunun yaşlı bir kadının arabasını çaldıktan sonra söylediği gibi, kadının ağlamasını görmek o kadar üzüntü vericidir ki bundan böyle insanlara karşı suç işlememeye karar vermiştir (BBC Radyo 4, 2010). Bu gibi özel caydırıcı etkiler, özellikle de eğer bu yolla yüksek bir yakalanma kesinliği ve hızlı bir yaptırım ile birleştirilirse (Durlauf ve Nagin, basından), söylentiler yoluyla genel caydırıcılığa katkı sağlayabilir (Zimring ve Hawkins, 1973).

II. Sonuçları Karşılaştırma

Ceza adaletinde çok az sayıda yenilik – eskiden beri süregelen uygulamaları bir kenara bırakırsak – sert metotlar kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu açıdan, OAG hüküm ve ıslahta en sıkı test edilen yeniliklerden biridir (Ruth ve Reitz, 2003: 56-66). Bu ayrımın sebebi OAG'nin mağdurlar, suçlular, tekrür ve suç oranları üzerine etkisini tarafsız olarak ölçen mümkün olan en güçlü yöntem olan rastgele kontrollü duruşmaların kullanımudur. Hüküm ve ıslah her zaman böylesi sıkı testlerden yoksunken, OAG şimdiden üç kıtaya yayılmış toplam 3,000 vakada 12 yüksek doğrulukta teste tabi tutulmuştur. Aynı yüksek seviyede sınanan, aynı eğitimciden birebir aynı eğitimi almış personel tarafından aynı protokolün uygulandığı – OAG delilleri tam da bu yolla geliştirilmiştir - bir başka cezalandırma metodu bulmakta güçlük çekiyoruz.

Bu bölüm, OAG'nin mümkün olan en iyi delillerle desteklendiği iddiasını anlamak ve değerlendirmek için gerekli konseptleri kısaca incelemektedir. Birleşik Krallık Adalet Bakanlığı'ndan üst düzey bir yetkilinin yakın zamanda tanımladığı üzere OAG'nin “karışık delilere” sahip yapısından, gerçek şu ki, çok daha az delille uygulanabilirliği nedeniyle OAG'ye göre hapis cezasının uygulanması tercih edilir (Durlauf ve Nagin, 2011 ve basından). Cezalandırmanın birçok şeklinde delil eksikliğinin ana sebebi nedensellik teorilerini sınamak için en güvenilir yöntemin bulunmamasıdır: deneyleme. Deneyler diğer araştırma türlerinden, zamana yayılmış olarak davranışları gözlemlenmelerinin yanı sıra ilgili öğelerin manipülasyonu da ayrılmaktadır.

Sade bir özdeyiş “deney olmadan sonuç çıkaramayacağımızı” söylemektedir. Diğerleri ana faktörleri, özellikle de çok geniş etkileri olan faktörleri – sigara içmenin kansere etkisi gibi – manipüle etmesizin anlam çıkarmaya yaklaşabileceğimizi iddia ederler. Yine de iş cezalandırmaya gelince, bugüne kadarki deneysel deliller bu gibi büyük etkiler sunmamaktadır. Bundan dolayı cezalandırma süreci küçükten orta dereceye kadar olan etkileri belirlemek için muhtemelen deneylere hayli yatırım yapılmasını gerektirecektir. Her yıl ceza verilen milyonlarca insan düşünüldüğünde, cezalandırma uygulamalarındaki küçük değişiklikler dahi milyarlarca doların harcanmasında

farklılık yaratarak büyük sayıda suçun işlenmesini (ya da işlenmemesini) sağlayacaktır.

OAG bu iddianın mükemmel bir örneğidir. OAG'nin suç üzerine etkisi küçük ya da orta derecede olsa dahi büyük maliyet tasarrufları sağlayabilir. Ancak az sayıda politikacı, küçük etkiler üzerine delillerin neden bu denli ikna edici ve önemli olduğunu anlayabilmektedir. Cevap dört ana konseptte dayanmaktadır: tarafsız karşılaştırmalar, istatistik gücü, tekrarlama (tekerrür) ve maliyet verimliliği. Okuyucu bu kavramları anladığında, OAG'nin büyük faydalar sağlayabileceği sonucuna varmak için bu küçük farkları büyük nüfuslara yaymak kolay bir adım halini almaktadır.

Tarafsız Karşılaştırmalar

Kamu politikaları, bir politika seçimine delil olarak devamlı surette karşılaştırmalara atıfta bulunmaktadır. Buna karşın bu karşılaştırmaların retoriği nadiren kusurlarını göstermektedir. Bu gibi karşılaştırmaların çoğunluğu istatistikî tarafsızlık ya da önyargıdan muzdariptir. Irksal ya da dini önyargılar gibi istatistikî tarafsızlık da kusurlu deneysel temellere dayalı fazla kendine güvenle yapılan yanlış savlardır. İstatistikî tarafsızlığı anlamak hayli zordur. Kişinin bir karşılaştırmadan adil olduğunu iddia ettiği, ancak aslında bir tarafın diğeri aleyhine kayırıldığı her yerde görülebilir. Böylesi bir tarafsızlığı denetlemenin en iyi yolu şu anahtar soruyu sormaktır: *İki grup arasındaki farklılıkları atıfta bulunulan haricinde açıklayabilecek başka faktörler mevcut mu?*

Irksal tarafsızlığın bizzat kendisi istatistikî tarafsızlığa güzel bir örnektir. Birleşik Devletlerde siyah ve beyazlar arasındaki kasten öldürme suçu oranları karşılaştırıldığında, siyahların ırkları nedeniyle beyazlardan daha şiddet yanlısı olduğu söylenebilir. Böyle bir iddianın, iki ırk arasında var olan; nüfus içerisindeki yaş yapısı (gençler yaşlılardan daha şiddete meyillidir), hane içi yapısı (evli erkekler bekârlara göre şiddete daha az meyillidir) ve siyah erkeklerin beyazlara oranla evlenebilirliklerini azaltan eğitim ve işe alımdaki tarihi ayrımcılıklar arasındaki farklılıkları dikkate almadığı açıktır. Siyah ve beyazlar arasında ırk dışındaki farklılıkların listesi neredeyse sonsuzdur. Dolayısıyla değişik kasten öldürme suçu oranları arasında tek bir farklılık varmış gibi bir tanımlama, bir çeşit istatistikî yalan, ya da

en azından aynı derecede akla yatkın başka açıklamalara kayıtsız kalan bir ifadedir.

Cezalandırma hakkında karşılaştırmalar yapıldığında da aynı şey söylenebilir. Sık sık Birleşik Devletlerdeki hapis cezası oranlarının artıp suç oranlarının inişe geçtiği ifade edilmektedir. Bu ifade esasen yanlıştır zira pek çok eyalette suç oranları ile hapishane nüfusları birlikte düşüşe geçmiştir. Lakin suç oranı düşerken, hapis oranlarının arttığına dair genel bir iddiada bulunmak, değişmiş olan yüzlerce başka faktörü göz ardı etmek demektir: nüfus yapısı, ekonomi, daha az suç işleyen nüfusların göçü (özellikle de yoksulluk seviyesi yüksek alanlara) ve daha pek çokları. Bu açıklamaları hesaba katmamak, diğerleri aleyhine bir teoriyi destekleyen taraflı bir açıklama yapmak demektir.

Onarıcı adalet taraftarları dahi yanlı olmaktan suçludur. OA ve OAG'ye dair pek çok değerlendirme, OA için gönüllü olan ve olmayan kişiler arasında karşılaştırmalar yapmaktadır. Bu karşılaştırmalar, onarıcı adalet sürecinden geçmiş suçluların bu süreçten geçmemiş "benzer" suçlulara oranla daha düşük mükerrir olma oranları olduğunu göstermektedir. Ancak her iki tarafa da OAG önerilip onlar bu süreçten geçmeye gönüllü olmamışlarsa, suçluların "benzerliği" hayli şüphelidir. OAG'yi reddeden suçlular tanımı gereği kabul edenlerden farklıdır. Mağdurla tanışmayı reddetmek, kendiliğinden yüksek suç işleme oranını gösterebilir. Dolayısıyla korelasyon aksi yöne olabilir: daha az tekerrüre sebep olan OAG değildir, tekerrüre daha az meyilli olan kişiler aynı zamanda OAG'yi kabul etmesi daha olası kişilerdir.

İki olgu arasındaki (OAG'yi kabul etme ve düşük tekrarlama) korelasyonun, altta yatan üçüncü bir faktörle açıklandığı fikrine verilen güzel bir isim vardır. Bu isim *yanıltıcı* açıklamadır. Yanıltıcılık istatistikî taraflılığın bir türüdür. Aynı zamanda OAG'nin niçin "doğal olarak" OAG'ye giren ve girmeyen vakaları karşılaştırarak değerlendirilemeyeceğinin de açıklamasıdır. Ayrıca geçen yıl OAG önerilmeyen benzer vakalar ile bu yılki OAG vakaları arasındaki tarihi değerlendirmelerin niçin taraflı olduğunu anlatır: bu gibi karşılaştırmalar, genellikle bu yıl reddeden kişileri dışarıda bırakırken, tarihi örnekteki benzer reddedenleri kapsamaktadır. Son olarak yanıltıcılık, bir tedaviyi tamamlayanları benzer durumdaki herhangi bir tedaviye başlayan örneklerle karşılaştırarak karşılaştırmayı bozmaktadır.

Programı tamamlamak, düşük tekrarlama neden olan üçüncü bir faktörden kaynaklanabileceğinden, yalnızca tamamlayanların karşılaştırılması, programın işe yaradığını gösterme lehine taraflıdır.

Nedensel çıkarım olgularını kabul etmekteki ısrarcılığımız, yenilikçi ve cesur programlardan en iyi delilleri ucu ucuna çıkaran çalışkan değerlendiricilere bir hakaret olarak görülmektedir. Onlara kesinlikle saygısızlık etmek istemiyoruz. Amacımız, tecrübe ve delil bilgi tabanına sağladıkları katkı için değerlendiriciler kadar yenilikçileri de övmektir. Ancak delil temelli tıbbın kurucularından biri olan Iain Chalmers'ın (2003) gözlemediği üzere, endişemiz, tedavileri gerçekleştiren ya da değerlendirenler olmamalıdır. Tüm müdahalelerin ana görevi daha az zarar vermeyi sağlamaktır. Suçlular ve mağdurlara karşı görevimiz, OAG'nin olası etkileri hakkında mümkün olduğunca emin olmak ve ancak bundan sonra politikacılara neden bu gibi delillerin hapishaneler ve diğer sınanmamış politikalar hakkında kabul ettikleri hayli taraflı iddialardan çok daha az "karışık" olduğunu açıklamaktır.

Delillerin "karışık" olmamasının sebebi, "uygulama gruplarının rastgele seçilmesi suretiyle yapılmış uygulamalar" adı verilen 12 bağımsız deneyde onarıcı adaletin ortalama etkisinin, mağdurlarıyla tanışmaya istekli suçlular arasında tekerrürü azaltan istatistikî bir model teşkil etmesidir. Bu suçlular, yine mağdurlarıyla tanışmaya istekli olup, neredeyse aynı suçlularla karşılaştırılmıştır (atama değil fakat kura yoluyla belirlenmiştir). Bu deneyler ceza adaleti sisteminin farklı noktalarında gerçekleştirilmiş olup, 12 test arasındaki örnekler benzer değildir. Yine de delillerden, OAG'nin, kullanıldığında tekerrürü azaltabileceği sonucuna varmak için hayli sebep vardır. Bu sebep neredeyse tamamıyla bu tür deneylerde kullanılıp sıklıkla "RSU" (uygulama gruplarının rastgele seçildiği uygulamalar) diye anılan taraflılık eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

İstatistikçiler genellikle tarafsız olabilmek için grupların rastgele seçildiği uygulamalarda yapılan karşılaştırmaları esas alırlar. Tarafsız olmalarının sebebi, genellikle tüm diğer olası açıklamaları göz ardı etmeleridir. Her bir birimin bir uygulama için ya da diğeri için seçilmesinde eşit şanslı kura metodunu kullanan grupların rastgele seçildiği uygulamalar, tüm diğer faktörlerin dağılımı birbirine yakın olan

gruplar arasında sonuçlardaki farklılığı açıklayabilecek karşılaştırmalar yapmaktadır – kendileri için kasten belirlenmiş farklılık haricinde. Bir grup OAG'ye katılırken diğer grup katılmamaktadır. Tekerrürde bu iki grup arasındaki farka başka bir faktörün sebebiyet vermiş olması olası değildir. Farklılık şans eseri, örn., “istatistikî açıdan önemli” olmadığı müddetçe, OAG sebebiyle olabilir. İstatistikçilerin, OAG iyi uygulandığı müddetçe genel olarak söyledikleri de budur.

Tüm OAG RSU'ları eşit ölçüde iyi uygulanmamıştır. Yine de muhtemeldir ki tüm RSU'lar, OAG'ye katılan ve katılmayan suçluları karşılaştırmak için rastgele tahsis yöntemini kullanmayan tüm diğer OAG değerlendirmelerinden daha az tarafsızlık içermektedir. Bu tarafsızlık, çalışmada RSU dışında başka yöntemlerin kullanılmasına kıyasla karşılaştırma için daha fazla eşit şartlar sunma imkanı yaratmasından kaynaklanır.

Maalesef, tekrarlanan suçların (tutuklamalara oranla) sıklık oranının yüksek standartı, tüm bireysel sonuçları istatistikî olarak “önemsiz” kılmıştır. Neyse ki, tüm sonuçlar birlikte ele alındığında, birleştirilmiş sonuçlar açıkça kayda değerdir, ya da şans eseri önemsiz bulunması olası değildir. Bu, hem Birleşik Krallık'ta yapılmış yedi bağımsız değerlendirme (Shapland, et al, 2008) hem de raporlanan 12 RSU'nun bizzat yaptığımız değerlendirmeleri için (Strang ve Sherman, forthcoming) böyledir. Bireysel testler önemli değilken, sonuçların niçin önemli olabileceğini anlamak, tekrarlama konsepti kadar istatistiksel güç konseptine de değinmemizi gerektirir.

İstatistiksel Güç

Politikacılar, çoğunlukla “istatistiksel önem” fikrinden haddinden fazla etkilenmektedirler. Elbette bu görüş, programlar üzerine yargılarını belirtmek için basit bir formül olarak “önem” fikrini sıklıkla kullanan araştırmacıların bizzat kendilerinden gelmektedir. Bu konseptin geç anlaşılmış bir yanlış kullanım örneği, Sherman ve iş arkadaşlarının (1997) suçla mücadele programının etkili olduğu sonucuna varmak için en az iki “önemli” sonuç gerektiren Birleşik Devletler Kongresi Raporu'dur.

Bu yaklaşımda yanlış olan nedir? Bir cevaba göre söz konusu yaklaşımın, bir sonucun kesinliğiyle ehemmiyetini ya da etki boyu-

tunun büyüklüğünü karıştırdığıdır (Weisburd,et al, 2003), 2001). Bir başka cevap ise, öneme yapılan vurgunun, güç üzerine aynı önemi haiz vurguyu ya da aynı önemdeki gerçek bir etkiyi belirleyecek sınıma kapasitesini körelttiği yönündedir. “İstatistikî olarak önemsiz” pek çok sonuç, milyonlarca hayatı kurtaracak ya da milyonlarca suçu engelleyecek kadar geniş etkileri belirlemekte yetersiz olabilir. Sınama için yeterli gücün eksikliği, politikacıları kolaylıkla esasen hayli yararlı olan bir stratejinin etkisiz olduğunu düşünme yanlısına itebileceği bir başka taraflılık şeklidir.

İstatistiksel gücün üç ana unsuru karmaşık ancak önemlidir. En anlaşılır unsur, örnek boyutudur. Diğer unsurlar sabitken, küçük bir örnek grubunun gerçek etkiyi belirlemesi büyük bir örnek grubuna göre daha zordur. Ancak genellikle diğer unsurlar sabit değildir ve küçük şeyler önemlidir. Söz konusu diğer iki faktör, etki boyutu ve örnek heterojenliğidir (Cohen, 1988). Etki boyutu, etkinin ne kadar büyük olduğunu belirler, düşük ateşte bir gaz ocağının üstünde duran bir kap su (küçük etki) ve yüksek ateşteki bir gaz ocağının üstünde duran bir kap su (aynı miktarda suyu daha çabuk ısıtarak daha büyük etki) gibi. Daha karmaşık olansa, değişiklik ve standart sapma gibi istatistikî kavramların altında yatan örnek heterojenliğidir.

Heterojen bir örnek grubu, her bir birey için deneyin sonuçlarını değiştirebilecek özellikleri birbirinden farklı birimlerden oluşur. Tüm örnek gruplarının kimi farklılıkları vardır, ancak kimi gruplar diğerlerine nazaran çok daha heterojendir. Tüm bireylerin ilk suçlarını işlemiş 16 ila 17 yaşlarında beyaz kadınlar olduğu bir örnek düşünelim. Bu örneği 0 ila 50 arası sabıkası bulunan yarısı beyaz Avrupalı ve diğer yarısı başka ırklardan, yine yarısı erkek ve 12 ila 83 yaşları arasındaki ikinci bir grupla kıyaslayalım. İlk örnek ikincisinden çok daha homojendir. Diğer unsurlar aynıyken, (örnek boyutu ve etki boyutu gibi) istatistikî önemi haiz sonuçlar, birincisine göre ikincisinde çok daha düşük olacaktır (Weisburd, 1993).

Birlikte ele alındığında örnek boyutu, etki boyutu ve heterojenlik, bir testi, “istatistikî önemi haiz” bir sonuca ya da aleyhine doğru yönlendirebilir. Çoğunlukla tıbbi araştırmalarda bulunan çok büyük gruplarda, oranlardaki küçük değişimler, milyonlarca insanın tıbbi tedavisinde değişikliklere yol açabilir (Haas, et al, 2004). Yine de bu

gibi sonuçlar, yalnızca istatistikî olarak önemlidir. Zira hükümetler, farkı anlamak için gerekli örnek boyutuna ulaşmak adına tıbbi araştırmalarda büyük miktarda para harcamaktadırlar. Hükümetler, suçun önlenmesine ilişkin RSU'lara, tıbbi RSU'ların onda biri kadar nadiren harcama yaptıklarından, hükümet desteğinin suçla mücadelede istatistikî önemi haiz sonuçları bulma aleyhine taraflı olduğu söylenebilir. Bu taraflılık, tamamıyla istatistikî güç eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Kriminologlar, genellikle politikacıları ve hatta kendilerini bile istatistikî güç konusunda eğitmekte başarısız olmuşlardır. Buna karşın bu fikrin özünü kavramaksızın OAG üzerine delilleri değerlendirmek mümkün değildir. Bir dizi rastgele seçilmiş uygulamanın her teste istatistikî güce sahip olacak kadar geniş örneklere ulaşmasının mümkün olmaması, politikacıları OAG'nin küçük ve orta boyutlu etkileri aleyhine önyargıya düşürmemelidir. Testlerin devamlı uygulanmasının kombine analizlerinden elde edilmiş istatistikî gücü kullanarak, toplam sonucu dikkate almak muhtemelen daha önemlidir.

Tekrarlamalar

Tekrarlanan deneylerden benzer sonuçlar almak, bilimsel doğruluğu sınamak için sıklıkla kullanılır. Bu test, bağımsız araştırmacıların aynı deneyi yapıp tekrar tekrar aynı sonucu alabileceği "tekrarlama" olarak bilinmektedir. Isaac Newton'un kafasına düşen elma, bir şeyi yere düşürmenin yer çekimi hipotezini nasıl sınıadığını göstermektedir. OAG deneylerinin değişik araştırmacılarca, farklı ülkelerde ve ceza adaleti sisteminin değişik kısımlarında yapılmış olması, genellikle benzer sonuçlar vermiştir. Bu sebeple elimizdeki delilin en azından bir tekrarlanma testini geçtiğini söyleyebiliriz: farklı koşullar altında aynı yöntemlerin uygulanması.

İkinci bir teste, en azında şimdilik, girililmemiştir: değişik örnek gruplarıyla aynı yöntemleri aynı şartlar altında kullanma (örn. bkz., Sherman, 1992). Bu, delil temelli politikalar için önemli bir ek olabilir. Örneğin Avustralya'da Aborjin suçlulara OAG uygulanması, OAG'yi uygulayan aynı polis memurlarıyla dahi beyaz suçlularda yarattığı etkinin zıddını yaratmıştır (Sherman, et al, 2006). OAG uygulanan her toplum, kanunlara uymak konusunda ortak bir ahlak yaratmaya

çalışan OAG'ye farklı tepki verebilecek azınlık gruplarını dışlamış olabilir. Dolayısıyla azınlık ve çoğunluk örnek gruplarına ayrı OAG testlerinin yapılması önemli bir tekraralama türü oluşturabilir.

Daha genel bir tekraralama sorunu ise bir toplumda (ya da millet) işe yarayanın diğer bir toplumda yararlı olup olmayacağına öğrenilmesidir. Değişik yasal sistem ve diller bir yana, çok az sosyal müdahale aynı şekilde farklı topluluklarda test edilmiştir.

Tekrarlamanın en temel amacı, bir delilin genel bir model mi yoksa olağandışı bir takım koşullardan “tesadüfi bir başarı” mı yansıttığının sınanmasıdır. Bu koşullar deneyi yöneten kişilerden, tedaviyi yönetenlere, örnek grubundaki suçlu ya da mağdurlara ya da suçluların tekrar eden suçu işlediği toplumlara pek çok şey içerebilir. Bir delil ne kadar sıklıkla tekrarlanırsa, şans eseri olma olasılığı o denli azalır. Aynı sonucu veren testlerin oranı arttıkça aynı sonuca ulaşılabilir. Eğer 12 testten 10 tanesi pozitif sonuçlar verirse, pozitif sonuçların şans eseri olma riski yalnız bir test sonucu olmasına nazaran hayli azalır.

Bu tekraralama olguları OAG hakkındaki genel tespitleri güçlendirdiği gibi, OAG'yi ceza adaleti sisteminin farklı basamaklarında kullanma hakkındaki özel bulguları da zayıflatmaktadır. OAG'nin RSU'da kullanıldığı 12 bağımsız test vardır, ancak alkollü araç kullanma suçlarıyla yalnızca bir OAG testi yapılmıştır. Şiddet içeren suçlara dair dört RSU bulunurken, bir reşitle (18 yaş üstü) yapılan yalnızca iki RSU mevcuttur. Her bir alt grup için OAG etkilerinin belirsizliği, OAG'nin genel belirsizliğinden daha fazladır.

Bu ve diğer uyarılar, sonuçların sunumunda tarafsızlığı engellemek için gereklidir. OAG aleyhinde taraflı olanların sunduğumuz delillerle diğer hüküm ve ıslah uygulamaları için delilleri karşılaştırması da önemlidir. Tüm deliller bağlantılıdır. Kesin olarak, kriminolojiyi bir kenara bırakın, hayatın kendisiyle ilgili toplanacak çok daha fazla delil vardır. Hem mağdur hem de suçlulara hizmet etme çabalarında, tüm diğer yenilikler için söz konusu olan deliller karşısında OAG delilleri daha fazladır.

Ancak suç mağdurlarının önemli olup olmadığı, Birleşik Krallık'taki kamu görevlerinin muhalefet edeceği bir konudur. OAG'ye rıza

gösteren mağdurların, rıza göstermeyenlere nazaran tecrübe ederek çok daha tatmin olduğunu kabul etseler de (Strang, 2002; Sherman, et al, 2005), bütçeleri için önemli olmadığından bunu göz ardı edebilirler. Bu gibi konular, maliyet verimliliğini ortaya koymanın ve bunu politika analizinin merkezine oturtmanın ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Maliyet Verimliliği

Hüküm ve ıslah üzerine maliyet verimliliği nasıl tanımlanabilir? Birleşik Krallık bu soru üzerine düşünürken bile Birleşik Devletler ya da Avustralya'dan hayli öndedir. Birleşik Krallığın cevabı, hem ahlaki hem de politik bir sorun teşkil etmektedir. Suçun maliyeti Atlantik'in her iki yakasında da yapılan detaylı çalışmalardan tahmin edilebilirken, suçun en büyük maliyeti o suçun mağdurlarıdır. (bkz. Shapland et al, 2008). Bu suretle suç maliyetini azaltmak, hükümetlerin bütçelerini dengelemesinden çok mağdurlara yardım edecektir.

Birleşik Krallık kamu görevlileriyle yapılan görüşmelerde – memurları yönlendiren Parlamento Üyelerinin yönlendirmesiyle hükümeti yöneten devamlı yetkililer – OAG savunucularına, mağdurlara suç maliyetini azaltmanın önemli olmadığı söylenmiştir. Bu yetkililere göre, hükümet, politikalarını yönlendirmesi gereken suç mağduru olmuş kimseler için değil genel olarak vergi ödeyenler için para biriktirmektir. Bu, OAG'nin; polis faaliyetleri, soruşturma, hüküm verme, koşullu salıverme ve hapis cezası maliyetlerini düşüremezse, maliyet verimliliği olduğunun düşünülemeyeceği anlamına gelir.

Bu durum, teknik olarak değil ahlaken savunulabilir. Yine de kendi şartlarında dahi sorulan soru olumlu şekilde cevaplanabilir. OAG, hükümete tasarruf sağlar mı? Shapland'ın (1008) hesaplamalarına göre hepsinde değilse de kimi testlerde sağlamıştır. Ayrıca OAG'nin ortalama etkisinin görüldüğü bazı testlerde çok fazla tasarruf sağlanabilirken, Birleşik Krallıktaki tüm testler hükümet için tasarruf sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu sonuçlara ulaşmak için basit formülün daha karmaşık bir menüye ihtiyacı vardır. Menü her suç türü için iki fiyat belirler. Biri, bu tür bir suç için suç mağdurları, işverenleri, sağlık sistemi ve sosyal yardımlara dayalı olarak toplam maliyetidir. Diğer fiyat ise suçun yal-

nızca devlete maliyetidir ki, bu da yalnızca ceza adaleti sistemi maliyetlerine göre hesaplanmaktadır (muhtemelen bu hatalıdır zira çoğu sağlık ve sosyal yardım maliyetlerini vergi ödeyenler karşılamaktadır). Suçlunun mahkûm edildiği her bir suç için menüden iki fiyat uygulanabilir. Tüm suçların fiyatı, OAG bakımından rastgele tahsis olsun olmasın iki yılın ardından suçlunun sabikasından toplanmaktadır. Sonra OAG grubundaki tüm suçluların ortalama suç maliyetleri OAG'ye katılmayan kontrol grubundaki tüm suçluların ortalama suç maliyetinden çıkarılmaktadır. Aradaki fark hem toplam hem de ceza adaleti fiyatları üzerinden OAG'nin "faydası" olmaktadır.

Her bir OAG'nin ortalama maliyeti, deneydeki tüm OAG vakaları üzerinden hesaplanır. Bu OA hizmeti veren kişilerin, özellikle de polis memurlarının maaş ve harcamalarını kapsar. Maliyetin içinde, Birleşik Krallık'ta yapılan testlerin yarısından fazlasında olduğu gibi, OAG için biraraya getirilmesine rağmen mutabakata varamayan suçlu ve mağdurların görüşmeleri için yapılan maliyetler de mevcuttur. Deneydeki tüm OAG vakaları için gerekli tüm faaliyetlerin ortalama maliyeti, maliyet olarak tanımlanmıştır. Yukarıda hesaplandığı üzere maliyeti faydadan ayırarak OAG'nin fayda-maliyet oranı iki şekilde hesaplanabilir – her fayda tanımı için bir tane olmak üzere-. Bu hesaplamaların sonuçları, hesaplamanın yapılması için gerekli uygulamalar açıklandıktan sonra aşağıda Şekil 9.3'te yalnızca 7 Birleşik Krallık deneyi için gösterilmektedir.

III. UYGULAMALAR

OAG'nin belli başlı uygulamaları Avustralya, Birleşik Krallık ve Birleşik Devletlerin teamül hukuku (common law) sistemlerinde, ceza adaleti sürecinin altı temel basamağına dağılmıştır. Bu uygulamalar iki temel şekildedir: ceza adaletine *alternatif* olarak kovuşturmadan ayrılmak ve ceza adaletine bir destek olarak kovuşturmaya *ek* olmak. Mağdur ve suçluların OAG'ye katılmak için onayları istendikten sonra tesadüfi görevlendirme kullanılarak OAG'nin tüm RSU'larını belirlemek için sistematik bir inceleme süreci kullanan Strang ve Sherman, neredeyse 3,000 vakada 12 RSU'nun sonucunu derlemiştir(Buradaki dip not basılı metne göre çarşılmanın referanslardan ön-

ceki kısmına “Note” olarak alınmış, çevirerek o kısma konuldu). Bu bölüm söz konusu incelemenin delillerini sunmaktadır. Deliller önce topluca ceza adaleti sistemin çeşitli noktalarında sunulmuş ve bundan sonra adım adım bir kez daha sunulmuştur.

Tüm deliller Şekil 9.1 ve 9.2’de gösterilmektedir. Şekil 9.1, deneylerin yürütüldüğü kronolojik sırayla düzenlenmiş olup, her bir RSU’nun kısa tanımı ve örnek boyutunu içermektedir. Şekil 9.2’de ise Cohen’in D’si adı verilen standart ortalama fark kullanılarak etki boyutlarına göre düzenlenen her bir RSU’nun sonucu bulunmaktadır (Cohen, 1988). Bu istatistiğin karmaşıklığını açıklamaktansa, makalede her bir deneydeki yüzdesel farklılıkların hesaplanmasına yer verilmiştir.

Fail Sayısı

1. Avusturalya Canberra yükseliş <30 yıl şiddet	121
2. Avusturalya Canberra yükseliş çocuklara ait malvarlığı	248
3. Avusturalya Canberra yükseliş çocukların işlediği mağaza hırsızlığı	142
4. Avusturalya Canberra yükseliş etki altında araç kullanma	897
5. ABD Indianapolis çocuklara ait malvarlığı/şiddet	782
6. Birleşik Krallık Northumbria çocuklara ait malvarlığı/şiddet	208
7. Birleşik Krallık Northumbria yetişkinlere ilişkin malvarlığı	63
8. Birleşik Krallık Northumbria yetişkinlere ilişkin saldırı	44
9. Birleşik Krallık Londra hükümden önce yağma	88
10. Birleşik Krallık Londra hükümden önce konutta hırsızlık	167
11. Birleşik Krallık Thames Valley şiddet – koşullu salıverme	64
12. Birleşik Krallık Thames Valley şiddet –yeniden girmeden önce hapis	94
Toplam fail sayısı:	2,918

Şekil 9.1. Açıklama: Onarıcı Adalet Konferanslarının 12 RSU’su

Her bir RSU için Şekil 9.2 rastgele tahsisin ardından geçen iki yıllık süreçte mahkûmiyet sıklığının yüzdesel farkını göstermektedir. Karşılaştırma, önce OAG’ye tahsis edilmiş gönüllü suçlular arasında,

yılbaşına her suçlunun ortalama mahkûmiyet (suç) sayısını göstermektedir. Daha sonra ise OAG'ye tahsis edilmemiş gönüllü grubun aynı ortalamasını göstermektedir. En sağdaki sütunda Şekil 9.2, iki grup arasında suç sıklığı arasındaki fark yüzdesini belirtmektedir.

Suçlular her zaman atandıkları tedaviyi deneyimlememişlerdir. OAG'ye tahsis edilen kimi suçlular çeşitli sebeplerle bunu tamamlayamamıştır. OAG uygulanmayacak gruba seçilen suçlulardan neredeyse tamamı bu durumda kalmıştır. Bu sebeple deliller, OAG'nin potansiyel faydasını olduğundan az gösterebilir, zira OAG'nin olmadığı çok sayıda vaka, rastgele tahsis edilen gruba dâhil edilmiştir. Bu "tedavi etme niyeti" şeklindeki yaklaşım, istatistikçiler tarafından nispeten küçük boyutlu örnek gruplarıyla yapılan bir deneyi en kötü analiz etme yolu olarak kabul edilmektedir (Peto, et al, 1976).

Deney	OAG'den sonra fail başına ortalama suç - değerlendirme	OAG olmaksızın fail başına ortalama suç - değerlendirme	Yüzde Farkı: OAG'nin ortalaması ile OAG'nin olmaması durumundaki ortalamasının karşılaştırması
Canberra alkollü araç kullanma	0.09	0.06	+50%
Canberra çocuklara ait malvarlığı	1.02	0.69	+48%
Londra yağma	1.85	2.01	-8%
Londra konutta hırsızlık	2.88	3.41	-16%
Thames Valley cezaevi	1.39	2.06	-33%
Canberra çocukların işlediği mağazada hırsızlık	0.57	0.82	-30%

Northumbria Hakimlerin Malvarlığı	3.03	3.97	-24%
Indianapolis Çocuk	1.29	1.67	-23%
Thames Valley Koşullu Salı-verme	0.59	1.32	-55%
Northumbria Çocuk Uyarıları	0.41	0.79	-48%
Canberra Gençlerin Şiddet olayları (30 yaş altı)	0.42	0.88	-52%
Northumbria Hakimlere ilişkin saldırıları	0.82	2.08	-61%
Tedavi Gruplarının Ortalama Farklarının Ortalaması	NA	NA	-22%

Şekil 9.2. Sonuçlar: Onarıcı Adalet Konferanslarının 12 RSU'su

Şekil 9.2, rastgele tahsis sonrası mahkûmiyet sıklığının 12 RSU'dan 10'unda tahsis edilmeyenlerden daha düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca OAG uygulanan ve uygulanmayan gruplar arasında mahkûmiyet bakımından OAG uygulananlar lehine ortalama %22'lik bir fark olduğunu göstermektedir. Bu inceleme metodu istatistikçilerce tercih edilmese de çeşitli dinleyicilere anlatımı kolaylaştırmak için politikacılar tarafından kullanılmaktadır.

Her bir gruptaki suçluların ceza mahkûmiyetlerinin ham ortalamalarını gösteren Şekil 9.2 herkesin yüzdesel farklılıkları kendisinin hesaplamasını sağlar. Aynı zamanda her testte engellenen suç sayısını da tahmin edebilirler ki, bu, OAG'nin kullanılıp kullanılmamasından bağımsız olarak her örnekteki suç sıklığına bağlı olarak değişir. Sonra-

ki, alkollü araç kullanma deneyinde suçlu başına yıllık. 09 mahkûmiyetten, Northumbria Sulh Ceza Mahkemesi'ndeki malvarlığına karşı suçlar deneyinde yıllık 3.03 mahkûmiyete değişen OAG'nin kullanılmadığı mahkûmiyet oranları incelenerek tahmin edilebilir.

Bu sonuçları sentezlemek için tercih edilen yöntemin ismi "meta-analizdir", ki bu her bir deneye, içerdiği vaka sayısına bağlı olarak farklı ağırlık veren karmaşık bir hesaplamadır. Bu prosedürün önemli avantajları varsa da, büyük bir dezavantajı da mevcuttur: her deneyin örnek boyutu, OAG'nin kullanılabilirliği vaka sayısı ile bilinmeyen bir ilişkiye sahiptir. Örneğin bu 12 RSU'da tüm vakaların neredeyse üçte biri Canberra'daki bir alkollü araç kullanma deneyinden gelmektedir. OAG'nin daha fazla suça sebep olduğu (ancak çok küçük oranlarda) düşünüldüğünde, OAG'nin gelecekte alkollü araç kullanma vakalarında kullanılması olası değildir. Kesinlikle Canberra'da kullanılmamıştır çünkü deneyin sonuçları açıklanmıştır. Yine de tercih edilen yöntem, artık önemsiz addedilen suç türüne ağırlık vermektedir.

Her bir deney için ham bilgileri gösteren Şekil 9.2, istatistikçiler için halen önemli bilgiler sunmaktadır, bunlara her bir örnek grubunun heterojenliği olduğu kadar, testin toplam istatistikî gücü de dâhildir. İstatistikçi olmayanlar için de bu deneylerin teker teker ve toplu sonuçlarını değerlendirmek için makul bir temel sunmaktadır. 3 farklı alanda gerçekleştirilen 7 Birleşik Krallık deneyinden elde edilen bilgiler, Şekil 9.3'te gösterildiğinden, OAG'nin maliyet verimliliğini değerlendirmek için onu bu şekilde görmek hayli önemlidir.

Bölge	Onarıcı	Maliyet: Menfaat	
		GA	GA
Adalet	Menfaati**	Toplam	Oranı Toplam
Maliyeti	Menfaat	Oran	
Londra	598,848	1,817,426	8,261,028 1:3 1:14
Northumbria	275,411 1:0.26	70,420 1:1.2	320,125

Thames			
Valley	222,463	101,520	461,455 1:0.461:2
Toplam	1,096,722	1,989,734	9,042,608
	1:1.8	1:8	

Şekil 9.3* Maliyet: Menfaat

* Shapland et al, 2008'den hesaplanmış tüm tutarlar İngiliz sterlini cinsindedir.

**Geleneksel Adalet Menfaati suç toplam maliyetinin ortalama %22'si olarak tahmin edilmektedir.

Şekil 9.3, 7 Birleşik Krallık deneyinde, OAG'nin yalnızca iki yıl içinde maliyetinden 8 kat fazla tasarruf sağladığını göstermektedir. Bu hesaplama, mağdurlara maliyeti de dâhil olmak üzere toplam suç maliyetine dayalıdır. Ancak yalnızca ceza adaleti sistemine maliyetini incelediğimizde dahi geri ödeme halen "karlıdır." OAG, ceza adaleti sistemine suç maliyetinde 1,8 kat fazla tasarruf sağlamıştır.

Şekil 9.3, aynı zamanda iki alan bakımından OAG maliyetinin, yalnızca ceza adaleti için ayrılan miktardan fazla olduğunu göstermektedir. Thames Vadisi ve Northumbria'daki deneyler de toplam suç maliyetinde tasarruf sağlamıştır. Ancak Londra Ceza Mahkemelerinde suçlu olduğu kararı verilen oldukça ciddi ve aktif suçlular dışında klanların herhangi birine OAG uygulamak, ortalamada ceza adaleti sistemine tasarruf sağlamamıştır. Thames Vadisi ıslahat vakaları ile Northumbria'da hapis cezası verilmeyen vakalarda suç sıklığındaki azalma yüzdeleri, Londra Ceza Mahkemeleri'nde neredeyse tamamı hapis cezası içeren yağma ve hırsızlık vakalarından çok daha fazla olduğundan, bu tespit daha çarpıcıdır. Bu, Londralı suçluların, hapisten çıktıklarında, vergi mükelleflerine ve aynı zamanda suç mağdurlarına daha az zarar veren suçlar işledikleri anlamına gelmektedir.

Şekil 9.3'teki bilgiler, hüküm ve ıslahları değerlendirirken yalnızca suç ve cezaları saymak yerine Suç Zarar Endeksi (SZE) kullanmanın önemine vurgu yapmaktadır (Sherman, 2011). SZE yaklaşımı, her suçun topluma aynı zararı verdiği ve politika analizlerinde yalnızca suç sayılarının anlamlı bir rolü olduğu efsanesini yıkmaktadır. Şekil

9.3'teki sayılar ve Şekil 2'deki maliyetleri karşılaştıran okuyucu, her suçun eşit olduğu varsayımıyla eşit olmadıkları yönündeki daha doğru yaklaşım arasındaki farkı anlayacaktır. Ancak şu an için, ayrıştırılmamış suç türlerinin sayısının başarı ya da başarısızlık için birincil kriter olduğunu kabul etmeksizin hüküm verme opsiyonlarını tartışmamız mümkün değildir.

Yargılama Yerine OA Görüşmeleri

Bu 12 RSU'dan elde edilen deliller, suçluları OA'nın bir parçası olarak ceza mahkûmiyetinden ayıran beş deney içermektedir. Ancak bunlardan ikisi, OAG ile ayrılmanın OAG olmaksızın ayrılmayla kıyaslandığı reşit olmayanlarla yapılan deneylerdir (Northumbria ve Indianapolis). Bu iki deney, maliyet azaltma döneminde daha baskıcı bir politika için küçük bir temel sağlamaktadır: OAG reşitlerin kovuşturulmasına suçu artırmadan düşük maliyetli bir alternatif sağlayabilir mi?

Bu sorunun reşit suçlular için cevabı, şu ana dek açık ancak muğlak bir ifadedir: duruma göre değişir. Her iki ayrıştırma deneyi de, tarihi olarak düşük hapis oranları bulunan bir yargı organı olan Canberra Avustralya'da yürütülmüştür. Kontrol grubundaki (kovuşturma) neredeyse hiçbir vaka hapis cezasıyla sona ermemiştir. Özellikle de 18 yaşın üstünde reşitler için kovuşturmaya ayrılmış şiddet vakalarının OAG'ye ayrılanlardan çok daha kötü olması çarpıcıdır; 18 yaşın altındakilere OAG'nin hiçbir etkisi olmamıştır ki bu da, genel tahmini, reşit alt grubuna bağımlı hale getirmektedir. Reşit alt grubu, uygun istatistikî güç için fazla küçük olduğundan, tekrarlama olmaksızın buradan fazla bir çıkarımda bulunamayız. Maalesef, Birleşik Krallık deneylerinde merkezi hükümet tarafından tekrarlama yapılmasına izin verilmemiştir.

Aynı zamanda Canberra'daki mağduru olmayan OAG toplantıları da düşük suç tekrarlama oranına bağlı olarak kovuşturmaya ayrılanlara göre kötü sonuçlanmıştır. Teknik olarak, alkollü araç kullanma vakalarını OAG'ye tahsis etmeyi, suçluların utanmasını sağlayacak bir mağduru toplantılarda şahsen mevcut olmadığı gerekçesiyle incelemeyi hariç tutabilirdik. Ancak deneyi biz yürüttüğümüzden, şeffaflık gereği raporlama ve tartışmaya dâhil ettik.

Eğer alkollü araç kullanma deneyinin ilgisiz olduğu düşünülürse, küçük saldırılarda reşit suçlular bakımından kovuşturmadan OAG'ye çevirmek için güzel bir tekrarlamaya davası mevcuttur. Northumbria'daki bu gibi vakalara OAG eklemenin büyük etkisi (Şekil 9.2) Canberra deneyindeki çıkarımlarla birleştirildiğinde iki deneyde OAG ile %56 daha az tekrar suç işleme ortalaması sağlanmaktadır. Ne Northumbria ne de Canberra kontrol grupları hapse mahkûm edildiğinden, tekrar suç işlemeyi azaltmada yargılama yapmak dahi güçlüdür. Para tasarrufu sağlayıp sağlamayacağı ise başka bir sorundur.

Hüküm Vermeden Önce OA Görüşmeleri

Şekil 9.2, suçlu bulunma kararından sonra ancak cezalandırmadan önce OAG kullanılan dört testi göstermektedir. Her dört davada da, OAG daha az yeniden suç işlemeye yol açmıştır. Ancak OAG'nin dört vakada da, yalnızca ceza adaleti maliyetlerine göre maliyet verimliliği olup olmadığı açık değildir. Shapland ve çalışma arkadaşları (2008) her alandaki her bir deney için suç maliyetini ayrı ayrı bildirmediğinden, hüküm vermeden önce OAG'nin tutarlı biçimde maliyet verimliliği olup olmadığını bilmiyoruz. Yine de Londra'da – hapis cezalarının en uzun ve hâlihazırda hapis hane nüfusunu azaltmaya çalışan Hükümete en çok maliyetli olduğu yer - test ettiğimiz türden ciddi yağma ve hırsızlık davalarında, politika değişimi ve tekrarlamalar için açıkça önemli bir dava vardır.

Hüküm Olarak OA Görüşmeleri

OAG'nin üçüncü bir kullanımının etkileri hakkında tarafsız kanıtı yoktur. Hapis cezası olmasına karşı olmaması da dâhil olmak üzere OAG'nin cezanın ne olması gerektiğine karar verilmesinde tek bir RSU kullanımı bulunmamaktadır. Yine de Yeni Zelanda, Kanada, Avustralya ve başka yerlerde binlerce vakada uygulanan tam olarak budur. Yalnızca bu sebepten, bu uygulamanın maliyet verimliliğine dair herhangi bir sonuca varmaksızın aşağıdaki tartışmayı sunuyoruz.

OA paradigması son derece değişik değerleri ve formel adalet süreçlerini, hem suçlular hem de mağdurların yararına OA kullanımını maksimize ederek kapsarken, her iki tarafın da eğilimlerini koruyacak şekilde kesiştirilmelerini gerektirir. Ancak bundan sonra OA yalnızca ayrıştırmanın genellikle kabul edilebilir olmadığı ciddi suçlar için kul-

lanılabilir. Onarıcı adaleti mahkeme sistemi içerisine yerleştirmek, onun formel adalet süreçlerine ek olarak – mahkemeden sevk gibi – veya onunla birlikte de – Kanada cezalandırma süreçleri gibi – uygulanmasına izin verir (Green, 1997). Çoğunlukla OA reşit olmayan suçlularla kısıtlanma eğilimindedir, ancak mahkemeler, reşitler için de artan biçimde OA'yı kullanmaktadır. OA, kesinlikle suçlunun mağdur tarafından çekilen zararın sorumluluğunu kabul ettiği vakalarla sınırlıdır. OAG bir suç bildirgesi biçimi değil, kabul edilen zararı onarmak için neler yapılabileceği üzerine fikir birliğine varma biçimidir.

Mahkemeden Sevkle OA

Son yirmi yıl içerisinde Avustralya ve Yeni Zelanda, vakaların mahkeme tarafından onarıcı adalete sevkine izin vermiştir. Örneğin polisin bizatihi vakaları mahkemeden onarıcı adalete sevk edebildiği Güney Avustralya ve Başkent bölgesinde yargıçlar da önlerine gelen davaların yalnızca OAG ile daha uygun biçimde çözümlenebileceği kararına vararak davayı tamamen yargısal sistemin dışına çıkarabilir. Bu genellikle tedbiri elden bırakmama eğilimine cevaben yapılır. Polis, davaları kendileri OAG'ye sevk etmek yerine ne tür vakaların mahkemede çözülmesi gerektiği hususunda yargısal emir tercih edebilir.

Ancak Kuzey Yarım Küredeki mahkemeler, davaları sevk etmek-tense OAG'ye, önlerindeki suçlular için bir hüküm seçeneği muamelesi yapmaktadır. Kimi yargı organlarında bu artık zorunludur. Örneğin Yeni Zelanda'da 2002'den beri OAG, ceza yasalarıyla iç içe geçirilmiştir. Mahkemelerin artık telafi için öneri, anlaşma, cevap ya da tedbirleri dikkate alarak OAG'nin sonuçlarını hesaba katmaları gereklidir (New Zealand Sentencing Act 2002 No 9, S10). Bunları dikkate alıp almamaya ya da ne ölçüde dikkate alınacağına karar verirken, mahkemenin, teklifin gerçek ve uygulanabilir olması ile mağdur tarafından hatayı telafi etme ya da azaltmak adına kabul edilip edilmediğine karar vermesi gerekir.

Yeni Zelanda, bu Kanunun maddelerini hem çocuk hem de reşit vakalarında kullanmaktadır. Örneğin 17 yaşındaki biri tarafından işlenmiş daha fazla ceza verilmesini gerektiren nitelikli yağma suçunda davaya bakan hâkim, suçun koşullarının normalde dört yıl hapis cezası gerektireceğini belirtmiştir. Ancak OA görüşmesinin

sonucu ışığında on aylık hapis cezası yeterli görülmüştür (Crown v Makatuu Folaumoeloa 2004).

Diğer ülkeler gibi, Yeni Zelanda da, OA'yı genellikle çocuk davalarında kullanmıştır, bu yetişkinler için de OA kullanımına ön ayak olmuştur. Aslında 2002 tarihli Kanun'un yürürlüğe girmesi, bir yetişkinin çok ağır bir saldırı suçunu işlediği örnek davadan etkilenmiş olabilir, R v Clotworthy (unreported, T971545, Auckland District Court, 24 April 1998). Bay Clotworthy mağdurunu altı kez bıçakladığında sarhoştur, bu saldırı için hiçbir açıklama yapamamaktadır. Mağdur yaraları için estetik ameliyat talep etmiştir. Mahkemede şunları söylediği kaydedilmiştir "Olanlar oldu ve şimdi izlerinin silinmesini istiyorum." Yargıç suçlunun özrünün kabul edildiği ve ameliyatın masraflarını ödemeyi kabul ettiği bir OA görüşmesi önermiştir. Mağdur, Bay Clotworthy'nin hapse girmesini istemediği konusunda kesin konuşmuştur, bu kısmen tedavi ücretlerini yalnızca Bay Clotworthy işini kaybetmezse ödeyebileceğini bildiği içindir. Hâkim gerekli tedaviye, önemli bir kamu hizmetinin gördürülmesine ve iki yıl ertelenmiş hapis cezasına hükmetmiştir.

Ancak mahkemenin kararı temyiz edilmiştir. Temyiz mahkemesi, suçun böyle kısa bir ceza için fazla ciddi olduğuna karar kılmıştır. Yüksek mahkemeye göre, yerel mahkeme her ne kadar Bay Clotworthy'nin yeniden suç işlemesinin olası olmadığına karar verse de hapis cezasının çektirilmesi gerekmektedir. Hapis cezasının uygulanması, mağdurun istediği ve ameliyatı olması için gerekli ücreti temin edemeyeceği anlamına gelmekteydi ki bu yıllar sonra mağdurun intihar etmesine sebep olmuş olabilir. 2002 tarihli yasanın yürürlüğe girmesinden sonra bu temyiz ve hapis cezasının başarılı olması mümkün değildir.

Bu OA uygulamalarının bir kısmı için katı değerlendirmeler yapılırken, OA etkileri, sınanmaksızın daha sık biçimde bir politika olarak uygulanmaktadır. Örneğin Yeni Zelanda'da OA, gençler için 1989'da hükümetin çıkardığı bir yasayla sonuçlarını değerlendirme fırsatı olmaksızın bir gecede politika halini almıştır.

Hükümle Zorunlu Kılınan OA Görüşmeleri

Şekil 9.2, OAG kapsamında koşullu salıvermenin bir parçası olarak uygulanan ve tahliye memurlarının konferansı yürütmek bakı-

mından rastgele atanıp atanmadığını konu alan bir RSU'yu bildirmektedir. Deney, mağdurların gönüllü olduğu ve suçlunun da haksız yere bu fikre direnmeyeceğine dair risk değerlendirmesine tabi tutulduğu vakalarla sınırlıdır. Örnek boyutu küçük ve istatistikî güç, istatistikî önemi haiz bir sonuç elde etmek bakımından yeterli değilken, OAG'ye atanan suçlular atanmayanlara nazaran %55 daha az suç işlemiştir. Bu uygulama çabalarını güçlü biçimde destekleyen çarpıcı bir sonuçtur.

OA Görüşmeleri ve Hapse Tekrar Girme

Şekil 9.2, ayrıca şiddet içeren suçlardan cezalandırıldıktan sonra topluma geri bırakılmalarının altı ayı içerisinde olan mahkûmlarla yapılan OAG üzerine açıklamada bulunmaktadır. Bu deneydeki 94 vaka, OAG'ye atanan grupta atanmayanlara göre %33 daha az suç işleme oranıyla sonuçlanmıştır. Şekil 9.2'deki tüm bu karşılaştırmalar özellikle de daha küçük örnek grupları için önceden mevcut olan mahkûmiyet sıklığı oranlarına dayalı olma riski taşımaktadır. Küçük örnek gruplarında önceden bulunan farklılıkları kontrol etmek için yapılan rastgele tahsis, büyük gruplara nazaran daha az güvenilirdir ve bir önce-sonra karşılaştırılmasının, aradaki büyük farkın OAG'nin bir sonucu değil, yalnızca önceden bulunan bir durum olduğu teorisini çürütmek için daha iyi olabileceği söylenebilir. Yine de bu elimizdeki en iyi kanıttır ve rastgele yapılmamış tasarımlardan daha iyi bir kanıttır.

OA Görüşmeleri ile Müebbet Hapis ya da İdam Cezaları

Ömür boyu hapis ve idam vakaları bakımından OAG için kısa bir açıklama gereklidir. Burada detaylıca sunmadığımız mağdurlara ilişkin faydalar, insan öldürme vakalarında hayatta kalanlara yardım etmek için bu vakalara yapılacak maddi yatırımları haklı çıkarabilir. Pek çok vakada OAG, insan öldürme suçu mağdurlarının aileleriyle yürütülmüştür. Bu görüşmelerin kalitatif raporları genellikle olumludur, mağdurlar öfkelerinden arınmalarını sağlayan af duygularından bahsetmişlerdir (Umbreit ve Vos, 2000). Bu hislerin daha iyi bir fiziksel sağlık ve uzun ömür sağlayıp sağlamayacağı, araştırmak için uygun bir konudur. Birleşik Devletler, her yıl 30 ya da daha fazla insanı idam etmeye devam ettiği müddetçe bu konu kamu politikalarıyla ilgisini koruyacaktır. Ölüm cezasının insan haklarına aykırı olduğunun düşünüldüğü Avrupa'da dahi OAG'den faydalanabilecek

cinayetten kurtulan çok sayıda kişi vardır. Bu ülkelerdeki sosyal sağlık hizmetleri düşünüldüğünde, OAG, cinayetten kurtulanların travma sonrası stres belirtilerinden kaynaklanan tıbbi giderleri azaltmakta maliyet verimliliği dahi sağlayabilir.

IV. TOPLUMSAL BİR HAREKET OLARAK OA

Yukarıda sunulan araştırma, hüküm ve ıslahların pek çok basamağında ve kararlarında, OAG kullanımının OAG kullanımı olmaksızın uygulanan geleneksel adaletten daha etkili olduğunu gösteren sağlam kanıtlar sağlamaktadır. Lakin yalnızca kanıtlar yeterli değildir. Yeniliğin tarihi, yeni uygulamaların yaygın kullanımının rasyonel kanıtlardansa toplumsal hareketlerden daha çok etkilendiğini göstermektedir. Bu sonuç, köleliğin kaldırılması (Hochschild, 2005) ve çocuk adalet sisteminin yaratılmasından (Platt, 1969) alkol tüketiminin cezaileştirilmesi (Gusfield, 1986) ve alkollü araç kullanımının cezasının arttırılmasına (Fell ve Voas, 2006) belli başlı pek çok reformun tarihinden çıkarılmaktadır.

Öte yandan çabuk gerçekleşmeyen reformlar, teknik delillerin son derece güçlü olduğu ancak kendilerini destekleyecek sosyal hareketlerin bulunmadığı durumları da içermektedir. Otomobil kullanıcıların emniyet kemeri takmalarını zorunlu kılan ilk Birleşik Devletler eyaleti, New York, bu yasayı 1983'te çıkarmıştır. Bu yasa, ilk seri üretim otomobilden 82, Volvo'nun güvenlik mühendisi Nils Bohlin tarafından emniyet kemerinin icadındansa 24 yıl sonra yürürlüğe girmiştir ki bu esnada sayısız insanın araba kazalarında ölmesi engellenebileceken bu mümkün olmamıştır. Bir diğer ünlü örnekte, İngiliz Deniz Kuvvetleri gemilerinde iskorbüt hastalığını engellemek bakımından ıhlamur ve limonların değeri, ilk olarak, Deniz Kuvvetlerinin sonunda denizcilerine turunçgil meyveleri vermeyi kabul etmesinden 42 yıl önce bir Bahriye cerrahı tarafından gösterilmiştir (Chalmers, 2003).

Onarıcı adalet, kimi açılardan şimdiden limonata ve emniyet kemerlerinden sıyrılmış sosyal hareketlere sahiptir. Örneğin onarıcı adalet üzerine Wikipedia (2010) girdisine göre onarıcı adalet, "zarara barışçı yaklaşımları kurumsallaştırmak için büyüyen bir sosyal hareket"tir. Yine de suçlamalara cevaben OAG kullanımının hüküm ve

ıslahları arttığına dair çok az delil mevcuttur. 3 milyonun üzerinde üyesi olan (Hamilton 2000) – Her 100 Amerikalıdan biri - Alkollü Araç Kullanmaya Karşı Anneler (MADD) ya da bir milyon üyeli – Her 60 Britanyalıdan biri - Royal Society for the Protection of Birds (2010) standartlarına göre ne Birleşik Krallık ne de Birleşik Devletlerde hüküm ve ıslahta OAG kullanımını destekleyen geniş üyeli bir örgüt bulunmamaktadır.

Yine de onarıcı adaleti ilerletmek için şartlar elverişlidir. Hareket eksikliğine karşın Kanadalı bir muhabirin belirttiği üzere (McKnight, 2010) mağdurların desteğindeki retorik kuvvetlidir.

“...OA'nın revaçta olmaması gariptir, çünkü tam da politikacılar ve diğerlerinin adalet sisteminden istediklerini söylediği şeyi hedeflemektedir. Siyasetçilerin mağdurların ihtiyaçlarını karşılamının ya da suçluların sorumluluk almasını sağlamanın önemini kurcalamadığını duymadan bir günümüz geçmiyor, yine de cezalandırmaya odaklanmış sistem bunları gerçekleştirmekten aciz. Öte yandan onarıcı adalet, bu retoriği gerçek haline getirmeyi amaçlıyor.”

2010 yılında Birleşik Krallıktaki seçimlerin koalisyon hükümetiyle sonuçlanması, mağdurların ihtiyaçlarını karşılamaya öncelik verileceği konusunda benzer ifadelere önemli bir farkla yol açtı. Yeni hükümet, açıkça daha fazla onarıcı adalet sunulacağı sözü verdi. Bu sözün tutulup tutulmayacağı ve nasıl yerine getirileceği OA'nın uluslararası geleceği için önemli bir husustur. Eğer başarılı olursa da, bu başarı siyasal partiler dışındaki sivil toplum gruplarının aktif kampanyaları olmaksızın söz gerçekleşmeyecektir.

Onarıcı Adalet için Sivil Toplum Kuruluşları

En az üç sivil toplum kuruluşu, onarıcı adalet görüşmelerini arttırmak için kurulmuştur. En küresel olanı www.restorativejustice.org adresinde web sitesi olan Prison Fellowship'tir. Ana sayfada, “Tüm Dünyada Onarıcı Adalet” başlığı altında dünyanın bir fotoğrafı bulunmaktadır. Dünyanın altında “Pasifik” de dâhil olmak üzere her kıta için bir link mevcuttur. Her kıtanın da belli ülkelerden raporlarla başka linkleri vardır. Bu raporlar bir kez daha halk organizasyonlarındansa onarıcı adalete daha entelektüel ilgi olduğunu belirtmektedir. Prison Fellowship'in kendisi, Birleşik Devletlerde 1972 Watergate

soygununa bağlı suçlardan hapis yatmış Charles Colson tarafından kurulmuş Hıristiyan derneğidir. Hükümetlerle anlaşmalı olarak mahkûmlara rehabilitasyon hizmeti vermek de dâhil olmak üzere, geniş bir program skalası vardır. Örnek bir hizmet, belli mağdurlar ve onların suçluları arasında yüz yüze görüşmeler içermeyip, gerçek suç mağdurlarının hapisanelere gelip suçlu gruplarıyla konuştuğu Çınar Ağacı Programıdır. Söz konusu kuruluşun onarıcı adalet için (1996'dan beri) ana internet markası olması onarıcı adalet için eski ilgiyi göstermektedir. Aynı zamanda benzer kaynaklara sahip global bir mağdur merkezli kurumun yokluğuna da işaret etmektedir.

Ulusal bir mağdur-merkezli kuruluş 2002-2005 yılları arasında yürütmüş olduğumuz İçişleri Bakanlığı tarafından finanse edilmiş rastgele tahsis uygulamalarına katılan suç mağdurları (ve en az bir suçlu) tarafından 2008 yılında Birleşik Krallıkta kurulmuştur. "Neden Ben?" adlı sitenin altındaki ana fikir "Onarıcı Adalet için Mağdurlar" şeklinde olup, bu siteye www.Why-Me.org adresinden ulaşılabilir. Organizasyon, kuruculardan birine (Will Riley) saldıran bir suçlunun imtiyaz ücretini derneğe bağışladığı kitabın tanıtımı için kitapçıda toplananlarca kurulmuştur (Woolf, 2008). Grup 1997'de Onarıcı Adalet Konsorsiyumu adıyla kurulan daha hükümet yanlısı bir Birleşik Krallık derneğince desteklenmekteydi. "Neden Ben?"in kurulmasıyla, Onarıcı Adalet Konsorsiyumu, bu makalenin OA görüşmeleri adını verdiği süreç de dâhil olmak üzere genel olarak onarıcı adaletin profesyonel şekilde uygulanması için standartları belirlemeye, eğitim ve öğretim yapmaya vurgu yapmaya karar vermiştir.

Taraftarlık kuruluşu olarak adlandırılabilir toplulukların yanı sıra Birleşik Devletler, Birleşik Krallık ve Avustralya'da, geniş bir müşteri kitlesine eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlayan kuruluşlar da vardır. Bunlara örnek olarak, Restorative Solutions (www.RestorativeSolutions.org.uk), Pennsylvania menşeli the International Institute of Restorative Practices (www.iirp.org), ve yukarıda (Şekil 9.2) görülen rastgele onarıcı adalet duruşmalarına katılan tüm polis memurlarını eğiten eski New South Wales polis eğitmeni John McDonald'la ilişkili Avustralyalı şirket Proactive Resolutions'ı (www.proactive-resolutions.com) ihtiva etmektedir. Bu kuruluşlardan her biri üyeleri bir araya getirmekten ziyade OA gö-

rüşmelerini öğretmekte ve liderlik etmektedir. Aralarından hiçbiri vergilerle ödenen OA hizmetlerinin hacmini arttırmak için hükümetlere lobi yapmaya çabalayan “şirket çıkarı” olarak tanımlanamaz.

Bu organizasyonların pek çok şekilde, fedakârlık fazlalığından ve bencilce tutkuların bulunmamasından dolayı mağdur olduğu söylenebilir. Tıbbi yardım kurumları ya da Alkollü Araç Kullanma Karşıtı Annelerin (MADD) aksine, travma motivasyonlu gönüllülük yokluğu hayli fazladır. “Neden Ben?” istisnası haricinde, toplumsal hareketle bağlantılı görünür bir mağdur bulunmamaktadır. MADD’nın kurucusu, kızının ölümüne sebep olan alkollü araç kullanma vakasından etkilenmiştir (Fell ve Voas, 2006). The March of Dimes çocuk felci mağduru Franklin Roosevelt tarafından güçlü biçimde desteklenmekteydi (Smith, 1990). Yine de OA grupları, ulusal hükümetler ya da yerel ceza adaleti birimlerinin eski üyeleriyle doludur. Liderlikleri gönülden bağlıdır ancak duygusal değildir. Cezalandırmayı artırmak için kampanyalarda görülen “kahraman mağdur” türünü ne kapsar ne de desteklerler (Zaffaroni, 2009). Buna karşın onarıcı adaleti arttırmak için bir taşma noktası oluşturmakta başarılı olabilirler.

Taşma Noktasının Unsurları

“Taşma noktası” adını verdiği değişim oranındaki geometrik artışın tarihi hakkında konuşurken Malcolm Gladwell (2006) üç anahtar konsept belirlemektedir: liderlik, inatçılık ve bağlam. Bu fikirlerin ayrıntılarına inmeksizin, büyük bir ulusun belki de trajik ve kamuya yansımış bir cinayetin kurbanı olan Gandhivari liderinin büyük bir değişiklik yapabileceğinin farkına varalım. Akılda kalıcı bir slogan kullanılması da, derinde hissedilen duygulara dokunduğu müddetçe böyle bir hareketi güçlendirecektir.

Ancak daha da önemlisi, toplumsal bir hareketin sosyal kapsamı olabilir. En önemli olacak konu ekonomidir. Küresel Durgunluğun kapsamı değiştiren etkisi, hem Birleşik Devletler hem de Birleşik Krallıkta açıktır. Birleşik Devletlerde artan hapisane nüfuslarına sahip iflas etmiş çok sayıda eyalet bulunmaktadır. Birleşik Krallıktaysa 2010 seçimleri yeni bir hükümeti göreve getirince, artan hapisane nüfusu için daha fazla hapisane yapılması planı rafa kalkmıştır. Yeni adalet bakanı, bu görevdeki ilk kamuya seslenişinde şu yorumda bulunmuştur (Herbert, 2010):

“İki tür insan vardır: suç mağdurlarının önemini gerçekten anlayanlar ve anlamayanlar.”

Mağdurlara yardım etmek bakımından tıpkı OAG’de olduğu gibi hem mali olarak hesaplı hem de ahlaken doğru olduğu müddetçe, onarıcı adaleti arttırmak için bir sosyal hareketin tam zamanı demektir.

V. SONUÇ

Bu makale, ıslah bakımından OAG’nin en delil-temelli strateji olduğuna ve geniş çerçevede tutarlı bir yöntem sunduğuna dair güçlü deliller sunmuştur. Bu delil, daha fazla soruyu cevaplamak için ileri araştırmalar yaparken dahi derhal ve daha geniş uygulanmasını geçerli kılmak için yeterlidir. “Daha fazla araştırma gerektiği” savunması özellikle de konu üzerine 15 yılı aşkın çalışmamızın ardından destekleyeceğimiz bir görüş değildir. Daha fazla araştırma her zaman yararlıysa da, OAG’nin sınıp başarılı olduğu gösterilen ayarlamalarla çalışacağına emin olmak için “gerekli” değildir. En azından Londra araştırmamızın mekânı olan İngiliz Ceza Mahkemelerinde yağma ve hırsızlık suçu mağdurlarına OAG’yi önermek, cezalandırma politikalarının gördüğü en delil temelli karar olacaktır.

Anlatması en zor olan, OAG’nin en iyi – ve maliyet verimliliği en yüksek – şekilde en ciddi suç ve suçlularda işe yaradığı fikridir. Birleşik Krallık araştırmamızın bağımsız değerlendirmesi (Shapland et al, 2008) göstermektedir ki en büyük tasarruflar, en ciddi sabıkaları bulunan suçlularda elde edilmiştir – Ceza Mahkemesinde olanlarda. Yine de Birleşik Krallıktaki ve diğer yerlerdeki yetkililer, OAG’yi “çocuk işleri” ya da önemsiz suçlar için uygun görmekte direniyorlar. Çoğunluğu bize deliller ne olursa olsun ciddi suçlar için bunun tamamıyla “uygunsuz” olduğunu belirttiler. Bu görüş, kibarca hiçbir delilin yeterli bulunmadığı şartlanmış görev bilinci olarak yorumlanabilir. Yine de aynı yetkililer, “daha fazla delilin gerektiğini” savunabilirler. Yakın zamanda, OAG’nin, en uzun sabıkaya ve en yüksek mahkûmiyet sıklığına sahip suçlular üzerinde en büyük etki sağladığını gösteren, üç çocuk RSU’sunun sonuçlarını dair Woods’(2009)’un Canberra analizinden alıntı yapabiliriz. Daha ne kadar delil gereklidir?

Herhangi bir yolla hapisane nüfusunda yapılacak her türlü azaltma, “en kötü” ve en ciddi suçluların ehliyetsizleştirilmesini garanti altına almalıdır. OAG’ye karşı bir takım tepkiler, bu gibi durumlarda ehliyetsizleştirme yerine kullanılabilmesi korkusuna dayalı olabilir. Suç zarar indeksi kullanarak (Sherman, 2011) geniş örnek kümelerinde risk değerlendirme araçları geliştirmek (Berk et al, 2009), çok tehlikeli kimselerle OAG’yi kullanma riskini azaltabilir. Ancak polisin OAG için uygun suçlu ya da davalıları belirlemeden önce risk değerlendirmesi yapması zorunlu olduğundan, risk her zaman düşük olmuştur.

En önemli nokta, suçlular hapsedilmiş olsun olmasın, mağdurların, geleneksel mahkeme sürecinin OAG olmaksızın sağlanmasının mümkün gözükmediği durumlarda OAG’den faydalanabilmesidir. OAG’nin mağdurlara doğrudan faydaları, OAG’nin uygulanmasına karşı çıkan çoğu hukuki teoriyi saf dışı bırakarak dağılım ve genel caydırıcılıktaki olası azalmaları dengeleyebilir. Daha da kolay olanı, OAG’yi bir alternatif olmak yerine hapis cezasına bir ek olarak sınırlandırmaktır. OAG’yi yıllar ya da on yıllarca hapse ek olarak kullanmanın ardından, OAG’yi bir alternatif olarak kullanma düşüncesini test etmek daha kolay olacaktır.

Pek çok ceza adaleti reformu aktivistlerce benimsenip uygun sınırlamalar yapılmaksızın yürürlüğe sokulmuştur. Bu vakada ise tam tersine şahit oluyoruz. Kriminologlar OAG’yi 15 yılı aşkın süredir test etmektedirler. Daha fazla araştırma gerektiğine inanmıyoruz. Daha fazla harekete geçilmesi gerektiği kanısındayız.

NOT

1. Mccold ve Wachtel’in(2008)(Bethlehem, Pensilvanya), onarıcı polis uygulaması, rastgele tahsisin mağdurlar ve suçlulara uygun olup olmadığı sorulup rızaları alınmadan uygulanması ve bunun yüksek oranlarda gözlemlenmesi nedeniyle inceleme dışı bırakılmıştır. Bu uygunsuzluk, bir OAG testi olarak söz konusu uygulamanın doğruluk ve bütünlüğünü kabul edilemez şekilde düşürmüş olup, rızanın test edilemeyen şartlarda peşinen alınması durumunda, rastgele tahsise ilişkin alınacak rızanın OAG’nin etkilerinin hesaplanmasında tarafsızlığı sağlayamayacağı yönündeki beklentiyi karşılamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ashworth, Andrew. 2002. "Responsibilities, Rights and Restorative Justice." *British Journal of Criminology* 42: 578-95.
- BBC Radio 4. Today Show Interview. July 16, 2010.
- Beccaria, Cesare. 1764, (1986). *On Crimes and Punishments*. Milan. David Young, Indianapolis, In: Hackett Publishing.
- Berk, Richard, Lawrence Sherman, Geoffrey Barnes, Ellen Kurtz and Lindsay Ahlman. 2009. "Forecasting murder within a population of probationers and parolees: a high stakes application of statistical learning" *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society)* 172: 191-211.
- Braithwaite, John. 1989. *Crime, Shame and Reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Braithwaite, John. 1998. "Restorative Justice." In *The Handbook of Crime and Punishment*, ed. Michael Tonry, 323-344. New York: Oxford University Press.
- Braithwaite, John. 2002. *Restorative Justice and Responsive Regulation*. New York: Oxford University Press.
- Braithwaite, John and Heather Strang. 2001. "Introduction: Restorative Justice and Civil Society" in *Restorative Justice and Civil Society*, eds. Heather Strang and John Braithwaite, 1-14. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chalmers, Iain. 2003. "The James Lind Initiative." *Journal of the Royal Society of Medicine* 96 575-576.
- Christie, Nils. 1977. "Conflicts as Property". *British Journal of Criminology* 17(1): 1-15.
- Cohen, Jacob. 1988. *Statistical Power Analysis for The Behavioral Sciences*, 2nd ed. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Collins, Randall. 2004. *Interaction Ritual Chains*. Princeton: Princeton University Press, *Crown v. Makatuu Folaumoeloa*. 2004.
- de Waal, Frans. 2009 *The Age of Empathy*. New York: Random House.
- Diamond, Jared. 2008. "Vengeance is Ours." *The New Yorker*, 21 April 2008.
- Dignan, James. 2003. "Towards a Systemic Model of Restorative Justice: Reflections on the Concept, Its Context and the Need for Clear Constraints." In *Restorative Justice and Criminal*

- Justice, eds. A. von Hirsch, A. Roberts and A. Bottoms, 135-156, Oxford, Hart Publishing.
- Durlauf, Steven F. and Daniel Nagin. 2011. "Imprisonment and Crime: Can Both Be Reduced?" *Criminology and Public Policy* 10:13-62.
- Durlauf, Steven F. and Daniel S. Nagin. 2011. "The Deterrent Effect of Imprisonment." In (Philip J. Cook, Jens Ludwig, and Justin McCrary, eds.), *Controlling Crime: Strategies and Tradeoffs*. Chicago: University of Chicago Press.
- Fell, James C. and Robert Voas. 2006. "Mothers Against Drunk Driving (MADD): The First 25 Years." *Traffic Injury Prevention* 7: 195–212.
- Foa, Edna, Barbara Rothbaum and David Riggs. 1991. "Treatment of post-traumatic stress disorder in rape victims: a comparison between cognitive-behavioral procedures and counseling." *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 59(5):715-723.
- Gladwell, Malcolm. 2006. *The Tipping Point*. Boston: Little, Brown.
- Green, Ross. 1997. "Aboriginal Community Sentencing and Mediation: Within and Without the Circle." *Manitoba Law Review* 25: 77-126.
- Gusfield, Joseph. 1963 (1986). *Symbolic Crusade: Status Politics and the American Temperance Movement*. Chicago: University of Illinois Press.
- Hamilton, Wendy J. 2000. "Mothers Against Drunk Driving—MADD in the USA" *Injury Prevention* 6: 90-91
- Haas, Jennifer, Celia P. Kaplan, Eric P. Gerstenberger, and Karla Kerlikowske. 2004. "Changes in the Use of Postmenopausal Hormone Therapy after the Publication of Clinical Trial Results" *Annals of Internal Medicine* 140: 184-188.
- Herbert, Nick. 2010. Speech Presented to the Policy Exchange, 23 June 2010 (spoken, not published, version).
- Hochschild, Adam. 2005. *Bury The Chains*. Boston: Houghton Mifflin.
- Huxley, Elspeth. 1939 (1999). *Red Strangers*. London: Penguin Classics.
- Kant, Immanuel 1785 (2005). *Groundwork of the Metaphysics of Morals*. London, Routledge Classics.

- Laub, John and Robert Sampson. 2003. *Shared Beginnings, Divergent Lives: Delinquent Boys to Age 70*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Lehrer, Jonah, 2010. "The Truth Wears Off." *The New Worker*, December 13.
- McCullough, Michael. 2008. *Beyond Revenge: The Evolution of the Forgiveness Instinct*. San Francisco: Jossey-Bass.
- McKnight, Peter. "Help for the Victims of Crime -- and the Offenders" *Vancouver Sun*, July 10, 2010. Online. <http://www.vancouversun.com/news/Help+victims+crime+offenders/3260197/story.html#ixzzotOSMOTFK>. (accessed July 11, 2010).
- Malvestuto, Robert, 2009. Personal communication with the Chief Probation Officer, Adult Probation and Parole Department, First Judicial District of Pennsylvania.
- Mason, Anthony. 2001. "Restorative Justice: Courts and Civil Society." In *Restorative Justice: From Philosophy to Practice*, ed. Heather Strang and John Braithwaite. Aldershot, Hants: Ashgate.
- Moore, Michael. 1987. "The Moral Worth of Retribution." In *Responsibility, Character, and the Emotions: New Essays in Moral Psychology*, ed. Ferdinand Schoeman, 179-218. New York and Cambridge: Cambridge University Press.
- Murphy, Jeffrie. 1987. "Does Kant Have a Theory of Punishment?" *Columbia Law Review* 87: 509-532.
- Musson, Anthony. 2009. "Wergeld: Crime and the compensation culture in medieval England" Gresham College Lecture at the Museum of London 10 May. Available at: <http://www.gresham.ac.uk/event.asp?PageId=45&EventId=951>. (accessed January 17, 2011).
- Peto, Richard, M. Pike, P. Armitage, et al. 1976. "Design and Analysis of Randomised Clinical Trials Requiring Prolonged Observation of Each Patient, Part 1 – Introduction and Design." *British Journal of Cancer*, 34: 585-612.
- Platt, Anthony. 1969. *The Child Savers: The Invention of Delinquency*. Chicago: University of Chicago Press.
- Royal Society for Protection of Birds, 2010. Online. Available at www.rspb.org.uk/abouts/facts.asp. (accessed June 27, 2010).

- Ruth, Henry and Kevin Reitz. 2003. *The Challenge of Crime: Rethinking Our Response*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Shapland, Joanna, Anne Atkinson, Helen Atkinson, James Dignan, Lucy Edwards, Jeremy Hibbert, Marie Howes, Jennifer Johnstone, Gwen Robinson and Angela Sorsby. 2008. *Does Restorative Justice Affect Reconviction? The Fourth Report From the Evaluation of Three Schemes*. London: Ministry of Justice.
- Schneider, Anne. 1986. "Restitution and Recidivism Rates of Juvenile Offenders: Results from Four Experimental Studies." *Criminology* 24(3): 533-552.
- Sherman, Lawrence. 1992. *Policing Domestic Violence: Experiments and Dilemmas*. NY: Free Press.
- Sherman, Lawrence. 2003. "Reason for Emotion: Reinventing Justice with Theories, Innovations and Research—the American Society of Criminology Presidential Address." *Criminology* 41(1): 1-38.
- Sherman, Lawrence. 2006. "Criminogenic vs. Preventive Effects of Restorative Justice by Offender Race: Findings and Next Steps." Paper presented at the annual meeting of the American Society of Criminology, November 2006.
- Sherman, Lawrence. 2011. "Al Capone, the Sword of Damocles, and the Police—Corrections Budget Ratio: Afterword to the Special Issue" *Criminology and Public Policy* 10: 195-202.
- Sherman, Lawrence, Denise Gottfredson, Doris MacKenzie, John Eck, Peter Reuter and Shawn D. Bushway. 1997. *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*. Washington DC: US Department of Justice, Office of Justice Programs.
- Sherman, Lawrence W., Heather Strang, Caroline Angel, Daniel Woods, Meredith Rossner, Geoffrey C. Barnes, Sarah Bennett and Nova Inkpen, 2005. "Effects of Face-to-Face Restorative Justice on Victims of Crime in Four Randomized, Controlled Trials". *Journal of Experimental Criminology* 1(3): 367-395.
- Sherman, Lawrence and Heather Strang. 2007. *Restorative Justice: The Evidence*. London: Smith Institute, www.smith-institute.org.uk/publications.htm.
- Sherman, Lawrence and Heather Strang. 2011. "Empathy for the Devil." In *Emotions, Crime*

- and Justice, eds. Susanne Karstedt, Ian Loader and Heather Strang. Oxford: Hart Publishing.
- Smith, Jane. 1990. *Patenting the Sun: Polio and the Salk Vaccine*. New York: Anchor Books.
- Strang, Heather. 2002. *Repair or Revenge: Victims and Restorative Justice*. Oxford: Clarendon Press.
- Strang, Heather and Lawrence Sherman. Forthcoming. *Systematic Review of Effects of Restorative Justice Conferencing on Victims and Repeat Offending*. Campbell Collaboration.
- Tyler, Tom. 1990. *Why People Obey the Law*. New Haven: Yale University Press.
- Umbreit, Mark and Betty Vos. 2000. "Homicide Survivors Meet the Offender Prior to Execution: Restorative Justice Through Dialogue." *Homicide Studies* 4(1): 63-87.
- von Hirsch, Andrew. 1976. *Doing Justice: The Choice of Punishments*. New York: Farrar, Strauss and Giroux.
- von Hirsch, Andrew and Andrew Ashworth. 2005. *Proportionate Sentencing: Exploring the Principles*. New York and Oxford: Oxford University Press.
- Weisburd, David. 1993. "Design Sensitivity in Criminal Justice Experiments." *Crime and Justice* 17: 337-379.
- Weisburd, David, Cynthia Lum and Sue-Ming Yang. 2003. "When Can We Conclude That Treatments or Programs 'Don't Work'?" *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 587: 31-48.
- Woods, Daniel 2009 "Unpacking the impact of Restorative Justice in the RISE Experiments: Facilitators, Offenders, and Conference Non-delivery". Ph.D. dissertation, University of Pennsylvania.
- Woolf, Peter 2008. *The Damage Done*. London: Bantam Press.
- Zaffaroni, Raul. 2009. "Can Criminal Law Really Contribute to the Prevention of Crimes Against Humanity?" *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 10: 2-25.
- Zimring, Frank and Gordon Hawkins. 1973. *Deterrence: The Legal Threat in Crime Control*. Chicago: University of Chicago Press.